IDENTITY ON THE LINE

INTRODUCTION

We are all constantly on the move, voluntarily or unwillingly, physically and emotionally. We move between home and away, belonging and alienation, silence and openness, resilience and vulnerability, injustice and reconciliation. Finding one's identity somewhere between these poles is demanding and requires the ability to constantly change and adjust.
You are now entering an exhibition about seven physical movements, seven migration processes, all of them having taken place sometime in the 20th century. They have shaped the identities of millions of people and, as such, have also shaped the European identity.
Will you recognise yourself, when reading the stories of some of these former migrants and their descendants? Will you recognise their feelings?

Migration as physical movement is embedded in human nature. The search for food or hope for a better future has been leading people to move since the earliest times. Wars and expulsions force people to leave their homes. Many of these movements demand a lot from migrants. Their lives and health are threatened, their right to self-determination is challenged, and their individual identities become objects of other people's prejudices and actions.
Here you will meet people from different parts of Europe and from all kinds of backgrounds. They had to relate to very different migration processes and underwent a great number of experiences. What unites them all are the strong feelings relating to their experiences. This has led to their need to reconstruct their own identities. Their new living conditions and the reactions from their social environment have had a massive impact. This goes for the migrants themselves, but also for their children and grandchildren.
Europe is continuously transforming. All migration processes, even the painful ones, lead to new cultural diversity, which can be seen as a positive force in today's societies. Shared experiences empower the citizens of Europe and help create our joint European identity, one based on the values of all of its people: respect for human dignity and human rights, freedom, equality, and democracy.

HOPEFUL / HOPELESS / LONGING / BELONGING / ALIENATION / EMPOWERMENT / POWERLESSNESS / RECOGNITION / VIOLATED / DISRESPECTED / ABUSED / INSECURE / GUILT / SHAME / LOSS / LOST / FEAR / CONNECTEDNESS / WELCOME

HOPEFUL / HOPELESS / LONGING / BELONGING / ALIENATION / EMPOWERMENT / POWERLESSNESS / RECOGNITION / VIOLATED / DISRESPECTED / ABUSED / INSECURE / GUILT / SHAME / LOSS / LOST / FEAR / CONNECTEDNESS / WELCOME

INTRODUKTION

Vi är alla ständigt på väg, frivilligt eller mot vår vilja, fysiskt och känslomässigt. Vi rör oss mellan hemma och borta, mellan tillhörighet och utanförskap, tystnad och öppenhet, motståndskraft och sårbarhet, orättvisa och försoning. Att hitta sin identitet någonstans mellan dessa poler är svårt och kräver förmågan att ständigt förändras och anpassa sig.
Du träder nu in i en utställning om sju fysiska rörelser, sju migrationsprocesser, som alla har ägt rum någon gång under 1900-talet. De har format miljontals människors identiteter och därmed också den europeiska identiteten.
Kommer du att känna igen dig själv när du läser berättelserna om några av dessa före detta migranter och deras ättlingar? Kommer du att känna igen deras känslor?

Migration som fysisk förflyttning är en del av människans natur. Sökandet efter mat eller hoppet om en bättre framtid har fått människor att flytta sedan urminnes tider. Krig och fördrivningar tvingar folk att lämna sina hem. Många av dessa förflyttningar kräver mycket av migranterna. Deras liv och hälsa hotas, deras rätt till självbestämmande utmanas, och deras individuella identiteter blir föremål för andra människors fördomar och handlingar.
Här kommer du att möta människor från olika delar av Europa och från olika slags bakgrund. De har varit tvungna att förhålla sig till mycket olika migrationsprocesser och genomgått ett stort antal upplevelser. Det som förenar dem alla är de starka känslor som finns kopplade till deras erfarenheter. Detta har lett till deras behov av att rekonstruera sina egna identiteter. Deras nya levnadsförhållanden och reaktionerna från deras sociala omgivning har haft en enorm inverkan. Detta gäller för migranterna själva, men också för deras barn och barnbarn.
Europa står i ständig förändring. Alla migrationsprocesser, även de som orsakar smärta, leder till ny kulturell mångfald, vilket kan ses som en positiv kraft i dagens samhällen. Delade erfarenheter stärker Europas medborgare och bidrar till att skapa vår gemensamma europeiska identitet, en identitet som bygger på hela dess folks värderingar: respekt för människans värdighet och mänskliga rättigheter, frihet, jämlikhet och demokrati.

HOPPFULL / HOPPLÖS / LÄNGTAN / TILLHÖRIGHET / UTANFÖRSKAP / HANDLINGSKRAFT / MAKTLÖSHET / BEKRÄFTAD / SAMHÖRIGHET / VÄLKOMNAD / KRÄNKT / FÖRAKTAD / MISSHANDLAD / OTRYGG / SKULDKÄNSLA / SKAM / FÖRLUST / VILSEKOMMEN / RÄDSLA

HOME &

HEMMA

Vad betyder “hemma” för dig? Är det en plats eller ett sinnestillstånd? Vad behöver du för att känna dig hemma, och hur känns det att vara borta?

What does “home” mean to you? Is it a place or a state of mind? What do you need to feel at home, and how does it feel to be away?

•I• “Jag kom hem igen. Jag berättade för mina föräldrar att jag med stor sannolikhet skulle ansluta mig till partisanerna. [Min mamma] sydde dit stjärnan löst så att jag lätt kunde slita av den. Jag minns att min mamma packade en portfölj som på något sätt hade överlevt och en handväska. En flaska cologne eller parfym, som jag fått i födelsedagspresent av min vän. [...] En handduk, en [blå] blus som jag gjort själv. Och min mamma hade några [en handfull] [kokta] ärtor. [...] Och jag tog farväl av mina föräldrar, min syster...”

Fania Yocheles-Brancovskaya, 99 år (Litauen).
Överlevde gettot i Vilnius och var partisan i Rudninkai-skogen under andra världskriget.

Fania visar en bild på sin familj under intervjun med Vilna Gaon Museum för Judisk Historia.
2016, Litauen. Foto av Neringa Latvyte, privat samling.

•I• “I came back home. I told my parents that I would very likely join the partisans. [My mother] sewed the star loosely, so I could rip it off easily. My mother prepared, I remember, a briefcase that had somehow survived, and a handbag. A bottle of cologne or perfume, which I got for my birthday from my friend. [...] A towel, a [blue] blouse I knitted myself. And my mother had some [handful] of [boiled] peas. [...] And I said goodbye to my parents, my sister…”

Fania Yocheles-Brancovskaya, age 99 (Lithuania).
A survivor of the Vilnius ghetto and a partisan in the Rudninkai forest during World War II.

Fania shows a picture of her family during the interview by the Vilna Gaon Jewish History Museum.
2016, Lithuania. Photo by Neringa Latvyte, private collection.

•II• “Vart hör egentligen jag? Vad är mitt hem? Vilka platser kan vi kalla våra? Får jag sörja en plats som aldrig har varit min?” Andra som jag pratat med säger liknande saker, som “Jag brukar känna mig hemma i utkanten av markerna, på platser jag vet att ingen annan längtar till. Jag är utanpå marken där jag bor. Det är inte så att jag vantrivs, men jag når inte in.”

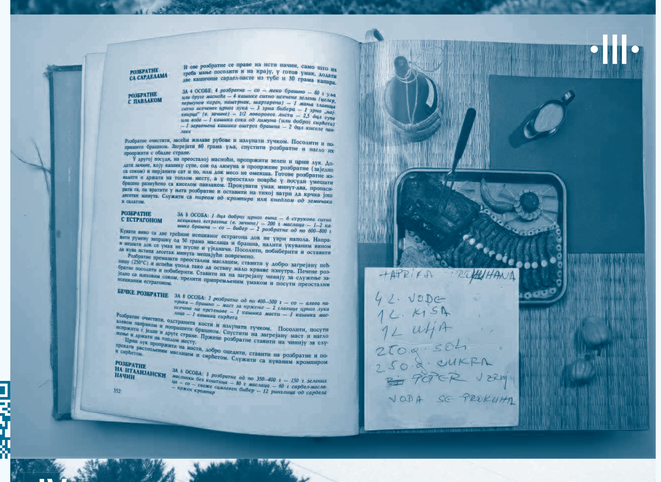
Elin-Anna Labba, 40 år (Sverige).
Elin-Anna är barnbarn till nordsamer som tvångsförflyttades till Vájsáluokta.

Elin-Anna i Vájsáluokta.
2020, Sverige. Foto av Sara Lansgren, privat samling.

•II• “Where exactly do I belong? Where is my home? Which part of our new Sámi settlements can we call ours? Do I have the right to mourn for a place that has never been mine? Others that I’ve talked to say similar things, like that I feel at home on the periphery of this land, in places where I know nobody else longs to be. They don’t feel really attached to their home. I can’t say I’m unhappy here, but I lack a deep connection.”

Elin Anna Labba, age 40 (Sweden).
Elin Anna is the granddaughter of a Northern Sámi who was forced to relocate to Vájsáluokta.

Elin Anna in Vájsáluokta.
2020, Sweden. Photo by Sara Lansgren, private collection.

•III• “Den här boken är nästan lika gammal som jag. Min mamma tog den med sig 1975 när hon kom till Slovenien med mig och en resväska. [...] Jag tror att den för min mor utgör en länk till hennes hem, eftersom kvinnor på den tiden åkte iväg ... för att söka efter ett sätt att tjäna sitt dagliga bröd .... min mor åkte ensam och bosatte sig här. [...]. Boken var en länk till hennes hem. [...] Det jag minns mest från den tiden är doften av hemlagad mat: kycklingsoppa, strudel med vilda körsbär ... doften av hem, doften av en tid som har gått och aldrig kommer tillbaka.”

Dragana Marošević, 50 år (Slovenien).
Dragana kom till Slovenien som liten flicka med sin mor, och bor där med sin familj.

En kokbok som Dragana fått av sin mor som minne.
2021, Slovenien. Privat samling.

•III• “This book is almost as old as I am. My mother took it with her in 1975 when she came to Slovenia carrying me and one suitcase. [...] I think that for my mother it represents a link to her home, because at that time women went … in search of a way to earn their daily bread … my mother went alone and settled down here.
This was a link to her home.
What I remember most about those days is the smell of home cooked food: chicken soup, wild cherry strudel... the smell of home, the smell of a time that has passed and will never come back.”

Dragana Marošević, age 50 (Slovenia).
Dragana came to Slovenia with her mother as a little girl and lives there with her family.

A cookbook Dragana’s mother gave to her as a keepsake.
2021, Slovenia. Private collection.

•IV• “Över en natt blev vi främlingar, som om vi inte hade känt varandra tidigare. Då trodde vi också att vi var hemma i de städer vi bodde i. Med åren blev vi främlingar överallt. Om jag verkligen tänker efter så är jag en utlänning överallt, i Slovenien, i Kroatien och i dag även i Serbien.”

Dragica Dobrila, 63 år (Slovenien).
Hon kom till Slovenien från Belgrad (Serbien) för att hjälpa sin äldre syster, som redan var i Slovenien och fortfarande är kvar där.

En ung man står framför en av den jugoslaviska folkarméns stridsvagnar under tiodagarskriget.
1991, Slovenien. Foto av Tomi Lombar, förvarat av det Nationellal Muséet för Nutidshistoria.

•IV• “Overnight, we became strangers, as if we hadn’t known each other before. At the time, we also thought we were at home in our hometowns. After so many years we became strangers everywhere. If I really think about it, I am a foreigner everywhere, in Slovenia, in Croatia, and today also in Serbia.”

Dragica Dobrila, age 63 (Slovenia).
She came to Slovenia from Belgrade (Serbia) to help her older sister, who was already in Slovenia and is still there.

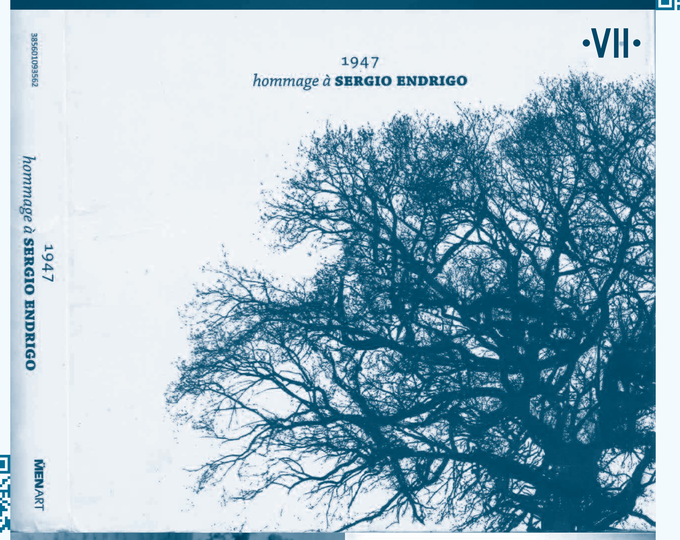
A young man standing in front of a Yugoslav People’s Army tank during the Ten Day War.
1991, Slovenia. Photo by Tomi Lombar, kept by the National Museum of Contemporary History.

AWAY

BORTA

·V· “The war affected our lives enormously. Our house was robbed and left in ruins. We stopped visiting Bosnia. Our relatives were expelled at the end of the war. Today, we have almost no relatives in Bosnia. In 2002, we visited our house for the first time after the war. My parents still keep the key to it.”

Lidija Jularić, age 41 (Slovenia).
Her parents moved from Bosnia to Slovenia, where she was born and raised. The house her parents built before moving away was destroyed during the wars that broke out following the dissolution of Yugoslavia in 1991.

Keys to a home that no longer exists.
2021, Slovenia. Private collection.

·VI· “My family believed – at least you could hear it from my aunts, who always said so – that our stay in Pomerania was temporary. But I say that my mother and father came here seeking a better life. They came from ‘there’ and they were ‘here’ and I am the first generation that comes from ‘here’. I was born here and this is my place.”

Jolanta Nitkowska-Węglarz, age 68 (Poland).
Jolanta’s father came to Słupsk from the Nazi concentration camp in Schwetig in 1945. Her mother was a forced labourer in Germany from 1939 and came to Poland after 10 years – in 1949. They both followed other members of their families who had come to Słupsk earlier. Jolanta was born and raised in Słupsk and lives there today.

The German tureen from the set was given to Jolanta’s parents as a wedding gift. Later, the children broke all the other pieces, only the tureen was left. Both Jolanta and her mother used it to store important items.
2021, Poland. Photo by Ewa Mazur, kept by the Museum of Middle Pomerania in Słupsk.

·VII· “My advice to everyone would be to stay where they were born, it’s the most beautiful thing. Look at Sergio Endrigo’s [lyrics from the song ‘1947’]… it’s something that hurts and my wife doesn’t want me to put this record on because I always cry... Here, it made me shed two tears now.”

That was the last time I saw it
What will happen with my city
I have seen the world and I am asking myself
Would I be the same had I remained there
I don't know why I'm thinking of you tonight
Flowering road of youth
How I would like to be a tree that knows
Where it was born and where it will die

Egidio Cattonar, age 74 (Belgium).
He was among those who left the Istrian peninsula – today divided between Croatia and Slovenia – to move to Belgium after World War II.

Cover for the double CD produced as part of the project “1947 – Hommage to Sergio Endrigo”. Sergio Endrigo (1933–2005) was a renowned singer-songwriter who dedicated part of his work to his fellow migrants who left Istria after 1947.
2012, Croatia. Photo and graphics by Mauricio Ferlin.

·VIII· “My mum had put a doll in the living room, on the sofa, and it was my only doll with hair. I wanted to comb her hair, but my mum never let me touch it because the doll had to be there in the living room and I was not allowed to play with it.”

Maria Grazia Belci, age 65 (Italy).
She left the Istrian peninsula (today divided between Croatia and Slovenia) as a child. As an adult she bought a doll that reminded her of her old toy and her childhood in her homeland.

Maria Grazia as a child in Vodnjan-Dignano (Croatia) with her doll.
Cca. 1960, Croatia. Private collection.

·IX· “It was not until 1985, when I returned to Greenland, that I felt, ‘Stop it, this was not it’. There I truly discovered that this was not where I belonged. It was hard, because we lived there with our child. I felt like I was going back in time, to a place I didn’t know.”

Greenlandic woman living in Denmark, age 57 (Denmark).
Both of her parents are Greenlandic, born and raised in Greenland. She moved to Denmark to study at a young age, and has been back to Greenland a few times. She now lives in Denmark.

Greenlandic town from an airplane.
1996, Greenland. Photo by Ivalo K. B. F. Olsvig, private collection.

·V· “Kriget påverkade våra liv enormt mycket. Vårt hus rånades och lämnades i ruiner. Vi besökte inte längre Bosnien. Våra släktingar utvisades när kriget slutade. I dag har vi nästan inga släktingar kvar i Bosnien. År 2002 besökte vi vårt hus för första gången efter kriget. Mina föräldrar har fortfarande kvar nyckeln till det.”

Lidija Jularić, 41 år (Slovenien).
Hennes föräldrar flyttade från Bosnien till Slovenien, där hon föddes och växte upp. Det hus som hennes föräldrar byggt innan de flyttade förstördes under de krig som bröt ut efter Jugoslaviens upplösning 1991.

Nycklar till ett hem som inte längre finns.
2021, Slovenien. Privat samling.

·VI· “Min familj trodde - åtminstone kunde man höra det från mina mostrar som alltid sa det - att vår vistelse i Pommern var tillfällig. Men jag säger att min mor och far kom hit för att söka ett bättre liv. De kom från ‘där’ och de var ‘här’ och jag är den första generationen som kommer från ‘här’. Jag är född här och det här är min plats.”

Jolanta Nitkowska-Weglarz, 68 år (Polen).
Jolantas far kom till Słupsk från nazisternas koncentrationsläger i Schwetig 1945. Hennes mor var tvångsarbetare i Tyskland från 1939 och kom till Polen tio år senare, 1949. Båda följde efter andra familjemedlemmar som kommit till Słupsk tidigare. Jolanta är född och uppvuxen i Słupsk och bor där än idag.

Den tyska soppskålen från servisen gavs till Jolantas föräldrar i bröllopspresent. Senare slog barnen sönder alla de andra delarna och bara soppskålen fanns kvar. Både Jolanta och hennes mamma använde den för att förvara viktiga saker i.
2021, Polen. Foto av Ewa Mazur, förvarat av Muséet i Mellersta Pommern i Słupsk.

·VII· “Mitt råd till alla skulle vara att stanna där de är födda, det är det vackraste som finns. Titta på Sergio Endrigos [text från låten ‘1947’]... det är något som gör ont och min fru vill inte att jag ska sätta på den här skivan eftersom jag alltid gråter... Titta, nu fick den mig att fälla ett par tårar.”

Det var den sista gången jag såg den.
Vad kommer att hända med min stad?
Jag har sett världen och jag frågar mig själv.
Skulle jag vara densamma om jag hade stannat kvar där?
Jag vet inte varför jag tänker på dig ikväll.
Ungdomens blommande väg
Hur gärna skulle jag inte vilja vara ett träd som vet
Var det föddes och var det kommer att dö

Egidio Cattonar, 74 år (Belgien).
Han var en av dem som lämnade halvön Istrien - som idag delas mellan Kroatien och Slovenien - för att flytta till Belgien efter andra världskriget.

Omslaget till dubbel-CD:n som producerades inom ramen för projektet “1947 - Hommage to Sergio Endrigo”. Sergio Endrigo (1933-2005) var en känd sångare och låtskrivare som tillägnade en del av sitt arbete åt sina medmigranter som lämnade Istrien efter 1947.
2012, Kroatien. Foto och grafik av Mauricio Ferlin.

·VIII· “Min mamma hade ställt en docka i vardagsrummet, på soffan, och det var min enda docka med hår. Jag ville kamma hennes hår, men min mamma lät mig aldrig röra det eftersom dockan var tvungen att stå där i vardagsrummet och jag fick inte leka med den.”

Maria Grazia Belci, 65 år (Italien).
Hon lämnade halvön Istrien (idag delad mellan Kroatien och Slovenien) som barn. Som vuxen köpte hon en docka som påminde henne om sin gamla leksak och sin barndom i hemlandet.

Maria Grazia som barn i Vodnjan-Dignano (Kroatien) med sin docka.
Ca. 1960, Kroatien. Privat samling.

·IX· “Det var inte förrän 1985, när jag återvände till Grönland, som jag kände: ‘Sluta, det här var inte det’. Där upptäckte jag verkligen att det inte var här jag hörde hemma. Det var svårt eftersom vi bodde där med vårt barn. Det kändes som om jag åkte tillbaka i tiden, till en plats som var obekant för mig.”

Grönländsk kvinna som bor i Danmark, 57 år (Danmark).
Båda hennes föräldrar är grönländare, födda och uppvuxna på Grönland. Hon flyttade som ung till Danmark för att studera och har varit tillbaka till Grönland några gånger. Hon bor nu i Danmark.

Grönländsk stad från ett flygplan.
1996, Grönland. Foto av Ivalo K. B. F. Olsvig, privat samling.

BELONGING &

TILLHÖRIGHET

Vem är du, och vad gör dig till just dig? Vem har makten att definiera din identitet och få dig att känna att du hör hemma - eller att du inte gör det?

•I• “Vem är jag?, frågade jag mig när jag var fjorton år och växte upp i min lilla hemby i Tärna. Jag kände mig inte som svensk, trots att jag var svensk medborgare. Inte heller som norsk, trots att jag har ett norskt efternamn som blivit försvenskat av svenska kyrkan. Men jag var tydligen inte heller same, då jag och min familj var uteslutna av länsstyrelsen från vår sameby som heter Vapsten i Tärna. Det samiska väger ju tungt på mina axlar, men det är ändå en källa till styrka och kunskap och kraft, faamoe.”

Tomas Colbengtson, 64 år (Sverige).
Tomas tillhör en familj som bor på en plats dit andra samer tvångsförflyttats. Hans familj var tvungen att göra plats för de nyanlända.

Glasstaty av en okänd samisk kvinna, delad i två delar.
2021, Sverige. Foto av Elina Nygård, privat samling.

•II• “Det är de där små sakerna som till en början inte är sårande utifrån sett, men som hopar sig med åren. Och sedan börjar det komma ut. För mig var det en känsla av att vara ‘sämre’. Och man börjar fråga sig själv varför man känner sig underlägsen. Det är du inte! Min mamma [...] säger alltid: “Om du verkligen måste jämföra dig med dem, vad är det då du saknar? Du är snyggt klädd, precis som de! Du äter samma saker som de äter, du går i skolan precis som de, du åker på utflykter, du är som dem!”. Det var hon som förklarade för mig att jag inte är annorlunda än dem, förstår du?.”

Amra Bajrektarević, 25 år (Slovenien).
Hennes föräldrar flyttade till Slovenien från Bosnien när Jugoslaviens var ett land. Under sin uppväxt fanns det många tillfällen då hennes kulturella bakgrund nedvärderades och som fick henne att känna att hon inte riktigt hörde hemma.

Porträtt av Amra Bajrektarević.
2019, Slovenien. Foto av Ajda Martinčič, privat samling.

•III• “Det är inte så att de inte accepterar mig, jag är accepterad här som čefur och där som sloven. Jag är accepterad, men jag är inte accepterad någonstans för den jag är. För ingen tar dig i handen och säger att du är vår. [...] Och då är man någonstans mitt emellan. I slutändan frågar man sig själv, ja, var hör jag hemma? Så min identitet bestäms överallt utan att jag blir tillfrågad om det. Överallt har de en åsikt om mig som jag inte föreslagit eller uttryckt. Ingen har någonsin frågat mig ‘Är du čefur eller slovensk?’; eller å andra sidan ‘Är du slovensk eller en av oss?.”

Boris Denić, 54 år (Slovenien).
Boris är son till en bosnisk mor och en kroatisk far som flyttat till Slovenien där han föddes.

Graffiti med texten “Čefuri raus” (övers. Ut med Čefurs!). Čefur är en kränkande term som används för att beskriva invånare i Slovenien med ursprung i andra delar av före detta Jugoslavien, eller deras ättlingar. Till vänster syns en avbild av Rudolf Maister (1874-1934), som anses vara en militärhjälte från första världskriget och en slovensk patriotisk ikon.
2014, Slovenien. Foto av Mitja Velikonja, privat samling.

•IV• “Det här var 1964, det näst sista skolåret. Den kroatiska läraren sa till mig att jag inte skulle bli godkänd eftersom jag inte talade bra kroatiska ... och jag sa: ‘Men jag har genomfört alla mina lektioner på italienska’, och hon svarade: ‘Då får du gå till den andra sidan.’”

Egidio Cattonar, 74 år (Belgien).
Han tillhörde de människor som lämnade halvön Istrien (som idag delas mellan Kroatien och Slovenien) i den tredje migrationsvågen efter andra världskriget.

Kroatiska och italienska skolböcker.
2021, Kroatien. Foto av Studio Sonda, förvarat av Istriens Etnografiska Museum.

•V• “Under min uppväxt kände jag mig alltid annorlunda. […] Varje gång läraren nämnde ‘Vi, slovener...’ på historielektionen... kände jag ‘Det är inte jag’ och kände mig avvisad på något sätt. En gång när min pappa kom och hälsade på mig på dagis sa jag: “Pappa, prata slovenska, snälla du”. Idag ser jag inte längre det här som ett problem, utan som något som berikar mig. Tack vare det kan jag komma överens med olika människor i olika miljöer. Med migration och villkorslöst stöd gav mina föräldrar mig ett vidare perspektiv.”

Lidija Jularić, 41 år (Slovenien).
Hennes föräldrar flyttade från Bosnien till Slovenien, där hon också föddes.

Lidija Jularić tar emot en gåva från Dedek Mraz (jultomten).
1980-talet, Slovenien. Privat samling.

•VI• “Jag var det första Karesuandobarnet som gick på skolan i Arjeplog, (19)21 började jag väl där. Jag var som en utböling, kände jag själv. Jag vet inte vad de andra ungarna tyckte om mig. Ja, jag tyckte det var rent otrevligt att se så mycket folk på en gång, man kände som att man kommit in i en miljö som man var fullkomligt obekant med.”

Anders Persson Blind (Sverige).
Han var det första barnet från Karesuando som började skolan i det nya området (Arjeplog) 1921.
Han bar andra kläder och talade ett annat samiskt språk.

Skor som dessa, gjorda av renskinn, användes av de samiska barnen under tvångsförflyttningarna för cirka 100 år sedan. Barnen visste varken vart de var på väg eller att de inte skulle återvända hem.
1920-talet, Sverige. Bevaras av Ájtte - Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

Who are you, and what makes you, you? Who has the power to define your identity, make you feel like you belong – or, in turn, like you don’t?

•I• “Who am I? When I was about 14 years old I asked myself that question [...] I did not identify as Swedish, although I was born in Sweden. I did not identify as Norwegian, despite my Norwegian last name [...]. Apparently, I wasn’t Sámi either, since the county administrative board had excluded my family from our reindeer herding community of “Vapsten”. I carry the heavy weight of my Sámi identity on my shoulders, but at the same time it’s a source of great strength and knowledge – of ‘faamoe’ (strength in Sámi).”

Tomas Colbengtson, age 64 (Sweden).
Tomas belongs to a family living in a place where the Sámi migrants were forcibly sent.
His family had to make space for newcomers.

Glass statue of an unknown Sámi woman, divided in two.
2021, Sweden. Photo by Elina Nygård, private collection.

•II• “These are those small things that are initially not outwardly hurtful, but they pile up over the years. And then it starts to come out. For me it was a feeling of being ‘less than’. And you start asking yourself why you feel inferior. You are not! My mum always says: ‘If you really have to compare yourself to them, what is it that you are missing? You are dressed nicely, just like them! You eat what they eat, you go to school just like them; you go on trips, you are like them!’ She was the one who made it clear that I am no different from them, you know?”

Amra Bajrektarević, age 25 (Slovenia).
Her parents moved to Slovenia from Bosnia during the time of Yugoslavia. Growing up, she encountered many instances in which her cultural background was disparaged and that made her feel like she didn’t really belong.

Portrait of Amra Bajrektarević.
2019, Slovenia. Photo by Ajda Martinčič, private collection.

•III• “Not that they don’t accept me, I am accepted here as a *čefur*, and there as a Slovene. I am accepted, but for me as such I am not accepted anywhere. Because no one grabs you by the hand and says you are ours. [...] And then you’re somewhere in between. In the end, you ask yourself, well, where do I belong? So my identity is determined everywhere without me being asked about it. Everywhere they have an opinion about me that I didn’t suggest or express. No one ever asked me ‘Are you a *čefur* or a Slovene?’; or on the other side, ‘Are you a Slovene or one of us?’”

Boris Denić, age 54 (Slovenia).
Boris is the son of a Bosnian mother and Croatian father, who moved to Slovenia, where he was born.

Graffiti reading “Čefuri raus” (transl. Čefurs out!). Čefur is an offensive term used to describe the inhabitants of Slovenia originating from other regions of former Yugoslavia, or their descendants. Appearing on the left, an effigy of Rudolf Maister (1874–1934), who is regarded as a military hero of World War I and a Slovene patriotic icon.
2014, Slovenia. Photo by Mitja Velikonja, private collection.

•IV• “This was in 1964, the penultimate year of school. The Croatian teacher told me that I would not pass because I did not speak Croatian well... and I said: ‘But I have completed all my classes in Italian’, and she replied: ‘Then go to the other side.’”

Egidio Cattonar, age 74 (Belgium).
He was among those people who left the Istrian peninsula (today divided between Croatia and Slovenia) in the third wave of migration after World War II.

Croatian and Italian school books.
2021, Croatia. Photo by Studio Sonda, kept by the Ethnographic Museum of Istria.

•V• “When I was growing up I always felt different. [...] In school, every time the teacher mentioned ‘Us, Slovenes...’ in history class… I felt ‘That’s not me’ and felt kind of rejected. One time my father came to visit me in kindergarten, I said, ‘Dad, please speak Slovene.’ Today, I don’t see this as a problem anymore, but as something that enriches me. Because of this, I can get along with different people in different environments. With migration and unconditional support, my parents gave me a broader perspective.”

Lidija Jularić, age 41 (Slovenia).
Her parents moved from Bosnia to Slovenia, where she was also born.

Lidija Jularić receiving a gift from Dedek Mraz (Father Christmas).
1980s, Slovenia. Private collection.

•VI• “I was the first child to start school in Arjeplog, Sweden, in 1921. I felt like an outsider, but I don’t really know what the other children thought of me. [...] I thought it was really unpleasant to see so many people at the same time, an environment totally unfamiliar to me.”

Anders Persson Blind (Sweden).
He was the first child from Karesuando to start school in the new area (Arjeplog) in 1921.
He wore different clothes and spoke a different Sámi language.

Shoes like these, made of reindeer skins, were used by the Sámi children during the forced migrations about 100 years ago. The children did not know where they were heading and that they would not return home.
1920s, Sweden. Kept by Ájtte - Swedish Mountain and Sámi Museum.

ALIENATION

UTANFÖRSKAP

·VII· “We didn’t even know how to live, how to behave, and they looked down on us terribly in many places, both in Tortona and in Tirrenia, but not in Trieste. I remember more in Tuscany, precisely in Calambrone, Tirrenia, the Italians used to say to their children ‘Be good, because otherwise I’ll let the refugees eat you.’ Here you can understand that for our parents, seeing us treated in this way… What could we do?... Nothing.”

Luigi Donorà, age 86 (Italy).
After leaving Istria, Croatia, the Donorà family lived in different refugee camps throughout Italy for years before settling and adapting to their new home in Turin, Italy.

Donorà’s family at the San Paolo refugee camp in Turin.
1950, Italy. Private collection.

·VIII· “It’s the pearl collar from the national costume that I got for my confirmation. When I was getting married, I could not fit into the inner anorak and inner collar anymore, so I took the pearl collar off and used it with a regular dress. It was important for me to have it with me when I got married, even though it was not the whole national costume. It was very important for me to wear the pearl collar, as it means a lot in terms of who I am. It was hard to disassemble the suit. As if part of its identity had been separated from it.”

Greenlandic woman, age 57 (Denmark).
Both of her parents are Greenlandic, born and raised in Greenland. She moved to Denmark to study at a young age, and has been back to Greenland a few times.

Pearl collar and wrist warmer in pearls from the West Greenlandic national costume.
2020, Denmark. Photo by informant, private collection.

·IX· “The Danish and Greenlandic flags together on the same footing. It is from my time as an employee at the Danish Office of Greenland Home Rule. It was to be thrown out, and I thought ‘no, it should not, I should take it home, because this is what I am.’ When I’m in Denmark I’m a Greenlander, and when I’m in Greenland I’m a Dane, and I get hurt every time, because I’m both, you cannot take one or the other out.”

Naja (Denmark).
Daughter of Greenlandic mother and Danish-Faroese father. She was born and raised in Greenland, moved to Denmark with her family when she was 14 years old, and has been back to Greenland on holiday only once.

The Greenlandic flag (Erfalasorput) and the Danish flag (Dannebrog) on the same footing.
2020, Denmark. Photo by Naja, private collection.

·X· “I was the Dane who was not a ‘real Dane’. I had no contact with Greenland, and therefore I was not a ‘real Greenlander’ either. I was in No Man’s Land, and somehow I feel that I’ve been in that No Man’s Land for most of my life. [...] I grew up in Southern Jutland [in Denmark]. I always felt like I had to wear a mask to fit in. As a child, there were not many with an ethnic background other than Danish in Southern Jutland, so people looked at me. I was different. I’ve been working on throwing away the mask and finding out who I am.”

Klara-Sofie Rosing Birkblad, age 56 (Denmark).
Daughter of a Greenlandic mother and a Danish father. She was born and raised in Denmark. She first visited Greenland as an adult, travelling with her mother and her daughter.

Clay mask in fireplace made by Klara-Sofie. She works with masks creatively and found out later in life that mask dancing is a Greenlandic tradition.
2021, Denmark. Photo by Klara-Sofie Rosing Birkblad, private collection.

·XI· “I was still wearing my high school clothes in the ghetto and arrived in Stutthof dressed that way. We had to undergo disinfection. We were told to undress. I had to take a shower and the water trickled over my head and face. They didn’t give us towels. They threw us men’s underwear and shirts. […] This transformation from a well-dressed girl is indescribable: it’s as if they took away our selves! I was now prisoner number 43199 with men’s striped trousers which thank God, I could tighten up with a shoelace I found. […] I recovered from the shock… I began to fight!”.

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, age 99 (Lithuania).
Survivor of the Kaunas ghetto and the Stutthof Concentration Camp.

Lipstick belonging to Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz.
2021, Lithuania. Photo by Tomas Kapočius, private collection.

·XII· “I am from Słupsk, flesh and blood. Once, I even argued with some gentleman here, at the museum, in the Mill, when I was telling [the visitors] about the [post-war] settlers, and I mentioned that I am also a native-born inhabitant of Słupsk. He said that I couldn’t be a native-born inhabitant and I replied: ‘How come? I was born in Słupsk’. And the gentleman told me that [historically] Pomerania wasn’t a part of Poland, that everybody came here from somewhere else. And I said: ‘It was a long time ago. I was born here and I am from this place’. So, by any standards I am from Słupsk.”

Joanna Rutkowska, age 37 (Poland).
Joanna’s parents and grandparents came to Pomerania from different parts of Poland. Joanna’s mother was born and raised in Słupsk, as was Joanna, and both live there to this day.

Rutkowska’s grandparents wedding photo.
1948, Poland. Private collection.

·VII· “Vi visste inte ens hur vi skulle leva, hur vi skulle bete oss, och de såg ner på oss något hemskt på många ställen, både i Tortona och Tirrenia, men inte i Trieste. Jag minns mer från Toscana, just i Calambrone, Tirrenia, att italienarna brukade säga till sina barn ‘Var snälla, för annars låter jag flyktingarna äta upp er’. Här kan man förstå att för våra föräldrar, när de såg oss behandlas på detta sätt... Vad kunde vi göra? Ingenting.”

Luigi Donorà, 86 år (Italien).
Efter att ha lämnat Istrien i Kroatien bodde familjen Donorà i flera år i olika flyktingläger i Italien innan de slog sig ner och anpassade sig till sitt nya hem i Turin i Italien.

Donoràs familj i flyktinglägret San Paolo i Turin.
1950, Italien. Privat samling.

·VIII· “Det här är pärlkragen från nationaldräkten som jag fick till min konfirmation. När jag skulle gifta mig fick jag inte längre plats i den inre anoraken och den inre kragen, så jag tog av pärlkragen och använde den med en vanlig klänning. Det var viktigt för mig att ha den med mig när jag gifte mig, även om det inte var hela nationaldräkten. Det var mycket viktigt för mig att bära pärlkragen, eftersom det betyder mycket för vem jag är. Det var svårt att plocka isär dräkten. Som om en del av identiteten hade separerats från den.”

Grönländsk kvinna, 57 år (Danmark).
Båda hennes föräldrar är grönländare, födda och uppvuxna på Grönland. Hon flyttade till Danmark för att studera när hon var ung och har varit tillbaka till Grönland några gånger.

Pärlkrage och handledsvärmare med pärlor från den västgrönländska nationaldräkten.
2020, Danmark. Foto av berättaren, privat samling.

·IX· “De danska och grönländska flaggorna tillsammans på samma fot. Det är från min tid som anställd vid det danska kontoret för Grönlands självstyre. Den skulle slängas och jag tänkte ‘nej, det ska den inte, jag ska ta med den hem, för det här är vad jag är’.När jag är i Danmark är jag en grönländare, och när jag är på Grönland är jag en dansk, och jag blir sårad varje gång, för jag är båda, man kan inte ta bort det ena eller det andra.”

Naja (Danmark).
Dotter till en grönländsk mor och en dansk-färöisk far. Hon föddes och växte upp på Grönland, flyttade till Danmark med sin familj när hon var 14 år gammal och har bara varit tillbaka till Grönland på semester en enda gång.

Den grönländska flaggan (Erfalasorput) och den danska flaggan (Dannebrog) på samma fot.
2020, Danmark. Foto av Naja, privat samling.

·X· “Jag var dansken som inte var en ‘riktig dansk’. Jag hade ingen kontakt med Grönland, och därför var jag inte heller en ‘riktig grönländare’. Jag befann mig i ett ingenmansland, och på något sätt känner jag att jag har befunnit mig i detta ingenmansland under större delen av mitt liv. [...] Jag växte upp på södra Jylland [i Danmark]. Det kändes alltid som om jag var tvungen att bära en mask för att passa in. När jag var liten så fanns det inte så många med en annan etnisk bakgrund än dansk på södra Jylland, så folk tittade på mig. Jag var annorlunda. Jag har jobbat med att kasta bort masken och ta reda på vem jag är.”

Klara-Sofie Rosing Birkblad, 56 år (Danmark).
Dotter till en grönländsk mor och en dansk far. Hon är född och uppvuxen i Danmark. Hon besökte Grönland för första gången som vuxen, när hon reste med sin mor och sin dotter.

Lermask i eldstaden gjord av Klara-Sofie. Hon arbetar kreativt med masker och fick senare i livet reda på att maskdans är en grönländsk tradition.
2021, Danmark. Foto av Klara-Sofie Rosing Birkblad, privat samling.

·XI· “Jag hade fortfarande mina skolkläder på mig i gettot och kom till Stutthof klädd på samma sätt. Vi var tvungna att genomgå desinfektion. Vi blev tillsagda att klä av oss. Jag var tvungen att duscha och vattnet rann över mitt huvud och ansikte. De gav oss inga handdukar. De kastade mäns underkläder och skjortor till oss. [...] Denna förvandling från en välklädd flicka är obeskrivlig: det är som om de tog ifrån oss vårt jag! Jag var nu fånge nummer 43199 med randiga herrbyxor som jag tack och lov kunde dra åt med ett skosnöre som jag hittade. [...] Jag återhämtade mig från chocken... Jag började kämpa!”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, 99 år gammal (Litauen).
Överlevande från gettot i Kaunas och koncentrationslägret Stutthof.

Läppstift som tillhör Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz.
2021, Litauen. Foto av Tomas Kapočius, privat samling.

·XII· “Jag är från Słupsk, helt och hållet. En gång diskuterade jag faktiskt med en herre här, på muséet, i kvarnen, när jag berättade [för besökarna] om [efterkrigstidens] bosättare, och jag nämnde att jag också är en infödd invånare från Słupsk. Han sa att jag inte kunde vara en infödd invånare och jag svarade: “Varför inte? Jag är född i Słupsk”. Och mannen berättade för mig att Pommern [historiskt sett] inte var en del av Polen, att alla kom hit någon annanstans ifrån. Och jag svarade: “Det var för länge sedan. Jag föddes här och jag kommer från den här platsen”. Så enligt alla måttstockar är jag från Słupsk.”

Joanna Rutkowska, 37 år (Polen).
Joannas föräldrar och morföräldrar kom till Pommern från olika delar av Polen. Joannas mamma föddes och växte upp i Słupsk, liksom Joanna, och båda bor där än i dag.

Bröllopsfoto av Rutkowskas morföräldrar.
1948, Polen. Privat samling.

RESILIENCE &

MOTSTÅNDSKRAFT

Vad händer om du utsätts för fara genom att uttrycka din identitet? Om friheten att vara den du vill vara tas bort? Var hittar du styrkan att stå emot?

•I• “Fronten närmade sig och de bestämde sig för att flytta oss till ett annat arbetsläger. De förde oss genom städerna där folk såg hur vi var klädda. [...] De gav oss vanliga kläder. [...] lade till en sjalett[...] som var mörkblå med vita ärtstora prickar. Med tiden började de vita prickarna försvinna och på dessa ställen uppstod hål. Jag bestämde mig för att laga sjaletten. Varför behövde jag göra detta i en mörk skog där ingen kunde se mig? Det är först nu som jag förstår att det var ett symboliskt sätt att inte ge upp. Sjaletten betydde väldigt mycket för mig och efter befrielsen behöll jag den som ett minne. Jag måste säga att den var en slags symbol för en ung flickas kamp för att överleva. ”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, 99 år (Litauen).
Överlevare från gettot i Kaunas och koncentrationslägret Stutthof.

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz sjalett som hon fick i koncentrationslägret Stutthof.
2015, Litauen. Foto av Paulius Račiūnas, förvarat av Vilna Gaon Museum för Judisk Historia.

•II• “Vi var alla hjältar. Medan vi var i skogen trodde vi att vi var män ... Men chefen för patrullen sa en gång: ‘Ni är inte män!’. Varje gång var vi tvungna att bevisa oss själva.”

Fania Yocheles-Brancovskaya, 99 år (Litauen).
Överlevare från gettot i Vilnius och partisan i Rudninkai-skogen.

Partisaner från gettot i Vilnius efter kriget.
1944, Litauen. Fotograf okänd, bevarad av Vilna Gaon Museum för Judisk Historia.

•III• “Förintelsens skugga har varit min följeslagare ända sedan jag började förstå saker och ting. Min mamma överlevde Förintelsen rent fysiskt, men inte andligt. På nätterna brukade hon ofta vakna och ropa: ‘Hjälp! Nazister! [...] Till slut begick hon självmord. Hon kunde inte hålla allt inom sig. [...] Så efter min mors död fortsatte Förintelsen för mig. [...] Jag skyllde på mig själv. Jag kunde ha räddat min mor. [...] Det var vad jag kände. Jag kunde inte prata om det eftersom jag från barnsben lärt mig att inte tala om det som var viktigt för en [...] Efter min mors död var jag inte mig själv. Jag var en helt annan person. [...] Jag glömde vad jag var. Jag blev arg och väldigt nervös. Jag hade inget tålamod med någon. Och det pågick alldeles för länge.”

Bella Shirin, 75 år (Litauen).
Dotter till överlevande från gettot i Šiauliai och koncentrationslägren Dachau och Stutthof.

Bella Shirin med sin familj.
1958, Litauen. Foto av Aronas Funkas, privat samling.

•IV• “Det var först för tre eller fyra år sedan som jag fick veta av min morbror [...] att den där guiden hade försökt utnyttja min mamma. Hon vägrade [...] och guiden övergav oss när vi kunde se ljusen från Trieste i fjärran. Han sa “adjö, följ ljusen... ni får klara er själva nu”. Vi gick i fyra timmar i mörkret med hundar skällandes i fjärran [...] mamma bad hela tiden rosenkransbönen och sa ‘vi kommer aldrig att klara det, vi kommer aldrig att klara det’, och jag sa: ‘Oroa dig inte mamma, vi ska till pappa, vi kommer att komma fram’.”

Maria Grazia Belci, 65 år (Kroatien).
Hon var tvungen att korsa gränsen mellan Jugoslavien och Italien illegalt med sin mamma. De var på väg för att träffa hennes far som emigrerat till Italien tidigare.

Radband.
2016, Kroatien. Foto av Buletić Mario, förvarat av Istriens Etnografiska Museum.

•V• “Vi stannade i Trieste i tre dagar. Vi sov på golvet, direkt på golvet, utan filtar, ingenting... i de historiska spannmålsmagasinen, precis som djur... man kan föreställa sig den smärta som min mor och far måste ha känt.... Jag var ung, vad visste jag? Ja, jag förstod, när man är 13 år kan man förstå en del, men aldrig smärtan över att behöva lämna sitt hem, sin egendom, som sina åkrar, sina djur.”

Luigi Donora’, 86 år (Italien).
Han var en av de många lokala italienare som lämnade Istrien efter att området överlämnats till Jugoslavien i och med Parisfredsfördraget 1947. Deras första anhalt var flyktinglägret Silos i Trieste.

Luigi med sin dotter, Giuliana Donorà, klädda i T-shirts tillägnade den hemstad han tvingades lämna som ung pojke.
2010, Kroatien. Privat samling.

•VI• “Framför allt ska du inte skämmas för din bakgrund, för det finns ingen anledning till det. [...] Gör klart för dig själv vem eller vad du är, skäms inte för det, för om du skäms blir det lättare för andra att nedvärdera dig. Om du utsätts för orättvisor på grund av ditt ursprung ska du inte känna hopplöshet. Jag vet inte om det hjälper dig något ifall du byter för- och efternamn. Kommer du också att ändra namnen på alla dina släktingar för att kunna radera “spåren”? Det är viktigt att prata om det, för [...] om man inte pratar om det så får man en känsla av att det inte existerar.”

Sandra Antić, 34 år (Slovenien).
Hennes föräldrar flyttade till Slovenien från den serbiska delen av Bosnien.

Porträtt av Sandra Antić.
2021, Slovenien. Foto av Primož Lukežič, privat samling.

•VII• “Ja, jag ville inte ha några barn, så att de inte skulle bli stigmatiserade. Jag har alltid haft en känsla av att det skulle ha varit annorlunda för mig om jag haft ett annat efternamn. Det är lustigt att jag sa (till min framtida make) på vår första träff: ‘Jag är så glad att du inte är en čefur’. Jag minns att min svärmor en gång sa till mig att jag borde ändra mitt namn efter bröllopet för att få det att låta mindre bosniskt.”

Anonym, 42 år (Slovenien).
Hennes föräldrar flyttade från Bosnien till Slovenien, där hon föddes och bor än idag.

Graffiti med texten Vsak Slovenc bi mogu poljubit enga čefurja. På svenska: Varje sloven bör kyssa en čefur, men i originalet stod det ubit som betyder döda, inte poljubit som betyder kyssa. Čefur är en nedsättande term som används för att beskriva de invånare i Slovenien som har sitt ursprung i andra regioner i före detta Jugoslavien, eller deras ättlingar.
2014, Slovenien. Foto av Mitja Velikonja, privat samling.

What happens if expressing your identity puts you in danger? If the freedom to be who you want to be is taken away? Where do you find the strength to push back?

•I• “The front drew close and they decided to move us to another labour camp. They marched us through the cities where people saw how we were dressed. They gave us normal clothes. [...] added a headscarf which was dark blue with white pea-size dots. Over time the white dots began to disappear and in those places holes appeared. I decided to fix the headscarf. Why did I need to do this in the dark forest where no one can see me? I only now understand that this was a symbolic way of not giving up. The headscarf was very dear to me, and after the liberation I kept it as a keepsake. I have to say this scarf was sort of a symbol of a young girl’s struggle to survive.”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, age 99 (Lithuania).
Survivor of the Kaunas ghetto and the Stutthof Concentration Camp.

The headscarf of Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz she was given at the Stutthof Concentration Camp.
2015, Lithuania. Photo by Paulius Račiūnas, kept by Vilna Gaon Jewish History Museum.

•II• “We were all heroes. While in the woods, we thought we were men...
But the chief of the squad once said, ‘You’re not men!’ We had to prove ourselves every time.”

Fania Yocheles-Brancovskaya, age 99 (Lithuania).
Survivor of the Vilnius ghetto and a partisan in the Rudninkai forest.

Partisans from the Vilnius ghetto after the war.
1944, Lithuania. Photographer unknown, kept by Vilna Gaon Jewish History Museum.

•III• “The shadow of the Holocaust has accompanied me ever since I began to understand things. My mum survived the Holocaust physically, but not spiritually. At night, she often used to wake up and shout, ‘Help! Nazis!’ [...] In the end she committed suicide. She couldn’t keep it all inside herself. [...] And so after my mother’s death, the Holocaust continued for me. I blamed myself. I could have saved my mother. That was what I felt. I couldn’t speak because I was taught from childhood not to speak about what is important to you [...] After my mother’s death, I wasn’t me. I was a completely different person. I forgot what I was. I became angry, very nervous. I had no patience for anyone. And it went on for too long.”

Bella Shirin, age 75 (Lithuania).
Daughter of survivors from the Šiauliai ghetto and the Dachau and Stutthof concentration camp.

Bella Shirin with her family.
1958, Lithuania. Photo by Aronas Funkas, private collection.

•IV• “I only learned some 3 or 4 years ago from my uncle [...] that this guide had tried to abuse my mum. She refused him [...] and this guide abandoned us where we could see the lights of Trieste in the distance. He said ‘goodbye, follow the lights... you are on your own now.’ We walked for four hours in the dark with the dogs barking in the distance [...] mum was constantly praying the rosary and saying ‘we will never make it, we will never make it’, and I said: ‘Don’t worry mum, we are going to dad, we’ll get there.’”

Maria Grazia Belci, age 65 (Croatia).
She had to cross the border between Yugoslavia and Italy illegally with her mother.
They were trying to meet her father who had emigrated earlier to Italy.

Rosary. 2016, Croatia.
Photo by Buletić Mario, kept by the Ethnographic Museum of Istria.

•V• “We stayed in Trieste for three days, at the Silos, we slept on the floor, right on the floor, without blankets, nothing… just like animals... you can imagine the pain my mother and father experienced... I was young, what did I know? Yes, I understood, at 13 you can understand something, but never the pain of having to leave your home, your property, like your fields, animals.”

Luigi Donora’, age 86 (Italy).
He was one of the many local Italians that left Istria after it was ceded to Yugoslavia
after the Paris Peace Treaty in 1947. Their first stop was the Silos refugee camp in Trieste.

Luigi and his daughter, Giuliana Donorà, wearing T-shirts dedicated to the hometown he had to leave as a young boy.
2010, Croatia. Private collection.

•VI• “Above all, don’t be ashamed of your background, because you have no reason to be. Make clear to yourself who or what you are, do not be ashamed of it, because if you are ashamed it will be easier for others to belittle you. If you suffer injustice because of your origin, do not despair. I don’t know if it helps at all if you change your first and last name. Will you then change the names of all your relatives in order to erase the ‘traces’, too? It’s important to talk about this, because if you don’t talk about it then you have a feeling it doesn’t exist.”

Sandra Antić, age 34 (Slovenia).
Her parents moved to Slovenia from the Serbian part of Bosnia.

Portrait of Sandra Antić.
2021, Slovenia. Photo by Primož Lukežič, private collection.

•VII• “Yeah, I didn’t want any children, just so they wouldn’t be stigmatized. I always had a feeling it would have been different for me if I had a different last name. It’s funny that I told (my future husband) on my first date: ‘How glad I am that you’re not a *čefur*’. I remember my mother-in-law once telling me to change my name after the wedding to make it sound less Bosnian.”

Anonymous, age 42 (Slovenia).
Her parents moved from Bosnia to Slovenia, where she was born and lives today.

Graffiti reading Vsak Slovenc bi mogu poljubit enga čefurja. In English: Every Slovene should kiss a čefur, but the original said ubit meaning kill, not poljubit meaning kiss. Čefur is an offensive term used to describe the inhabitants of Slovenia originating from other regions of former Yugoslavia, or their descendants.
2014, Slovenia. Photo by Mitja Velikonja, private collection.

VULNERABILITY

SÅRBARHET

·VIII· “My Inuit tattoos mean a lot to me. That I can be allowed to express myself and the spiritual world we have in Greenland, and the meaning we see in the different signs… I also find it exciting that I can be allowed to express myself through my tattoos and feel beautiful by having them. It’s a way I can take back part of my ancestors’ culture, part of the culture that has disappeared over time [due to colonialism]. [...] For me, tattoos are also a way to be a little rebellious, because someone took something from my ancestors, and I can kind of take it back and show how beautiful it is.”

Naja Motzfeldt, age 33.
Daughter of a Danish mother and Greenlandic father. She was born and raised in Greenland, and moved to Denmark to study at the University of Copenhagen.

Inuit tattoos – dots from under the chin to between the breasts are called Putu, which is a way out for evil spirits.
2020, Greenland. Photo by Josepha Lauth Thomsen, edited by Naja Motzfeldt, private collection.

·IX· “I’ve been very impressed and fascinated [by my parents], because they could get by in any situation. Both my mum and my dad approached the world in the way that says ‘we can’t change reality as a whole, but we can change a little bit of it. So let’s do that, let’s change that bit, let’s make the reality around us interesting, fascinating’. They were always interested in the world, in different cultures.”

Renata Wilgosiewicz-Skutecka, age 59 (Poland).
She was born and raised in Słupsk. Her mother was born in Pomerania in 1935, but the family moved to Volhynia to her grandfather’s patrimony. They were able to escape the Volhynia Massacre and in order to save their lives voluntarily joined a forced labour camp in Köslin in Pomerania.

Renata Wilgosiewicz-Skutecka’s parents’ wedding photo.
1959, Poland. Private collection.

·X· “It was a terrible shock to me when his wartime history was unveiled. Working my way through all this material has been an emotional roller coaster for me, an experience which I feel has had a lot of influence on my own life. All the suffering from the past gave my father a painful adolescence, which in turn gave me a painful adolescence, which has now taken me several years of therapy to attempt to come to terms with.”

Anonymous, age 48 (Norway).
Grandchild who discovered that her beloved grandfather had a dark past. In addition, she learned that he had physically abused his own son, who, in turn, abused her.

The home-knitted jacket of her grandad, who was the informant’s safe haven when she tried to escape her father’s physical abuse.
2020, Norway. Private collection.

·XI· “My father was a soldier on the Eastern Front. He was part of the regime that staged the Holocaust in Eastern Europe. There are still things I will not talk about. I have a feeling that what I tell also reveals something about me.”

Anonymous, age 79 (Norway).
Son of a Norwegian who accepted an offer to enlist and serve in the German occupying forces.

Informant at the age of 13.
Cca. 1954, Norway. Private collection.

·XII· “I see clear lines linking my grandmother, my mother, and me. My mother used to poke her finger into my back and say, ‘straighten up!’ – presumably to conquer her inner shame. My mother justified her action by saying that her mother used to do the same thing to her. To me, that is a symbol of transferring shame.”

Anonymous, age 32 (Norway).
Descendant of members of the Nazi Party.

In the informant’s family it was forbidden to ask what had happened during the war. The informant only knew that her grandmother had been a part of Jentehirden, the Nazi girls’ organisation, and was rejected by local society after 1945. Here a group of Jentehirden is taking part in the Nazi Hafrsfjorddagen parade.
1941, Norway. Photo by Hans Henriksen, kept by The Regional State Archives in Stavanger.

·XIII· “When somebody started talking about the war, I fell silent. Everybody told what their fathers had done, but not me. So, I was a quiet child. Later this feeling of shame changed into restlessness and insecurity. Would anything new emerge?”

Anonymous, age 79 (Norway).
Son of a Norwegian who fought for the Germans on the Eastern Front.

Portrait of the informant at the age of 7.
1948, Norway. Private collection.

·XIV· “I feel that I experienced the war in a passive way; that I know what war is really about. People who have grown up with a father traumatized by war will know what it is all about, no matter which side of the war he was on.”

Anonymous, age 55 (Norway).
Daughter of a German soldier who served in Norway.

The informant standing in front of the cabin, which was one of the few places where her father could be happy.
1970, Germany. Private collection.

·VIII· “Mina inuitiska tatueringar betyder mycket för mig. Att jag kan tillåtas uttrycka mig själv och den andliga värld vi har på Grönland, och den betydelse vi ser i de olika tecknen... Jag tycker också att det är spännande att jag kan tillåtas uttrycka mig själv genom mina tatueringar och känna mig vacker genom att ha dem. [...] Det är ett sätt för mig att ta tillbaka en del av mina förfäders kultur, en del av den kultur som har försvunnit med tiden [på grund av kolonialismen]. [...] För mig är tatueringar också ett sätt att vara lite rebellisk, eftersom någon tog något från mina förfäder, och jag kan liksom ta tillbaka det och visa hur vackert det är.”

Naja Motzfeldt, 33 år.
Dotter till en dansk mor och en grönländsk far. Hon föddes och växte upp på Grönland och flyttade till Danmark för att studera vid Köpenhamns universitet.

Inuitiska tatueringar - prickar från under hakan till mellan brösten kallas Putu, vilket är en utväg för onda andar.
2020, Grönland. Foto av Josepha Lauth Thomsen, redigerat av Naja Motzfeldt, privat samling.

·IX· “Jag har varit mycket imponerad och fascinerad [av mina föräldrar], eftersom de kunde klara sig i vilken situation som helst. Både min mamma och min pappa närmade sig världen på ett sätt som sa ‘vi kan inte förändra verkligheten i sin helhet, men vi kan ändra en liten del av den. Så låt oss göra det, låt oss förändra den biten, låt oss göra verkligheten runt omkring oss intressant, fascinerande”. De var alltid intresserade av världen, av olika kulturer.”

Renata Wilgosiewicz-Skutecka, 59 år (Polen).
Hon är född och uppvuxen i Słupsk. Hennes mor föddes i Pommern 1935, men familjen flyttade till hennes farfars släktgård i Volhynia. De lyckades undkomma Volhynia-massakern och för att rädda sina liv flyttade de frivilligt till ett tvångsarbetsläger i Köslin i Pommern.

Renata Wilgosiewicz-Skuteckas föräldrars bröllopsfoto.
1959, Polen. Privat samling.

·X· “Avslöjandet av hans krigshistoria kom som en fruktansvärd chock för mig. Att arbeta mig igenom allt detta material har varit en känslomässig berg- och dalbana för mig, en erfarenhet som jag känner har haft stor påverkan på mitt eget liv. Allt detta lidande från det förflutna gav min far en smärtsam ungdomstid, som i sin tur gav mig en smärtsam ungdomstid, vilket nu har tagit mig flera år av terapi för att börja komma till rätta med.”

Anonym, 48 år (Norge).
Barnbarn som upptäckte att hennes älskade farfar hade ett mörkt förflutet. Dessutom fick hon veta att han fysiskt misshandlat sin egen son, som i sin tur misshandlade henne.

En hemstickad kofta som tillhört hennes farfar, som var berättarens trygga tillflykt när hon försökte fly från sin fars fysiska misshandel.
2020, Norge. Privat samling.

·XI· “Min far var soldat på Östfronten. Han var en del av den regim som genomförde förintelsen i Östeuropa. Det finns fortfarande saker som jag inte vill prata om. Jag har en känsla av att det jag berättar också avslöjar något om mig själv.”

Anonym, 79 år (Norge).
Son till en norrman som accepterade ett erbjudande om att ta värvning och tjänstgöra i den tyska ockupationsmakten.

Berättaren vid 13 års ålder.
Ca. 1954, Norge. Privat samling.

·XII· “Jag ser tydliga linjer som sammanlänkar min mormor, min mamma och mig. Min mamma brukade sticka fingret i ryggen på mig och säga ’sträck på dig!’ - förmodligen för att övervinna sin inre skam. Min mamma rättfärdigade sitt beteende genom att säga att hennes mamma brukade göra samma sak med henne. För mig är det en symbol för överförandet av skam.”

Anonym, 32 år (Norge).
Ättling till medlemmar av det nazistiska partiet.

I berättarens familj var det förbjudet att fråga vad som hade hänt under kriget. Berättaren visste bara att hennes mormor hade varit en del av Jentehirden, den nazistiska flickorganisationen, och att hon blev förskjuten av lokalsamhället efter 1945. Här deltar en grupp Jentehirden i en nazistisk parad på Hafrsfjorddagen.
1941, Norge. Foto av Hans Henriksen, bevarat av det regionala statsarkivet i Stavanger.

·XIII· “Om någon började prata om kriget blev jag tyst. Alla berättade vad deras fäder hade gjort, men inte jag. Så jag var ett tyst barn. Senare förvandlades den skammen till rastlöshet och osäkerhet. Skulle något nytt dyka upp?”

Anonym, 79 år (Norge).
Son till en norrman som stred för tyskarna på Östfronten.

Porträtt av berättaren vid 7 års ålder.
1948, Norge. Privat samling.

·XIV· “Jag känner att jag upplevde kriget på ett passivt sätt; att jag vet vad krig handlar om på riktigt. Folk som vuxit upp med en pappa som traumatiserats av kriget vet vad det hela handlar om, oavsett vilken sida av kriget han stod på.”

Anonym, 55 år (Norge).
Dotter till en tysk soldat som tjänstgjorde i Norge.

Berättaren står framför stugan, en av de få platser där hennes pappa kunde vara lycklig.
1970, Tyskland. Privat samling.

SILENCE &

TYSTNAD

Kan tystnad skydda oss? Undertrycka skam, rädsla och smärta? Har hemligheter långsiktiga konsekvenser? Kan öppenhet hjälpa oss att återknyta och acceptera allt det som gjort oss till dem vi är?

•I• “Efter kriget höll Dita tyst och ingen hörde någonsin om kriget - ingen. Varken min andre make Volodia eller min son. Nu kanske han läser något. Men mitt barnbarn frågade! Sonen aldrig. Hemma ingen. [...] Pratade mamma om kriget? Nej, vi två talade aldrig om kriget. När vi var tillsammans talade vi aldrig om kriget. [...] Mitt barnbarn brukade be mig: “Berätta, berätta. Nej, jag sa inget hemskt, jag brukade bara berätta lite grann. [...] Jag ville glömma, bara radera allting.”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, 99 år (Litauen).
Överlevande från gettot i Kaunas och koncentrationslägret Stutthof.

Yehudit (Dita) och Juda Zupovitz i Kaunas-gettot.
1944, Litauen. Foto av Hirsh Kadushin, privat samling.

•II• “Siessa (faster) väckte mitt intresse för den här jojken (min farfars jojk). Jag ville förstå varje mening, ljud och känsla som uttrycktes och lärde mig massor om min familjs historia. På grund av tvångsförflyttningen blev familjen tvungen att lämna hemmets vidder 1925. De var kända för att vara duktiga jojkare, men de slutade jojka när de flyttade söderut. Jag kan tänka mig att lusten att jojka gradvis försvann under den långa flytten. När renarna vände om och kända marker och människor lämnades.”

Marja Skum, 43 år (Sverige).
Marja tillhör en familj som tvångsförflyttades till ett nytt område tillsammans med sin renhjord. När hennes farfar lärde sig att navigera på de nya markerna jojkade han de gamla marker. En jojk är en traditionell form av samisk musik som framförs av samer; som konstform ska varje jojk spegla eller frammana en person, ett djur eller en plats.

Marjas farfar Per Thomasson Skum och farmor Helena Katarina Skum (född Kansa). Kort efter att den här bilden togs var de tvungna att flytta.
1925, Sverige. Foto av Ernst Klein, bevarat av Nordiska Muséet.

•III• “Du vet, upplevelsen [av att i hemlighet återvända till Radziechow många år efter kriget] var otrolig, när man återser allting. Man kommer ihåg annorlunda: fruktträdgården, trädgården, blommorna. Och allt var i ruiner. Till och med i vårt hus - vi hade ett så stort hus - bodde tre ryska familjer där på den tiden. Och sedan träffade vi en ukrainsk bekant som hade en stor roll i vår flykt. Ni skulle ha sett, vårt möte med honom var så känslosamt, han grät så mycket.”

Irena Klosowska, 90 år (Polen).
Hon och hennes föräldrar flydde från massakern i Volynia. Efter andra världskriget införlivades deras hemstad i Sovjetunionen, så det var nästan omöjligt att återvända dit. I dag är den en del av Ukraina.

En av familjemedlemmarnas repatrieringskort.
1940-talet, Polen. Privat samling.

•IV• “När började mina barn fråga mig? Redan det är en rätt smärtsam fråga. I den meningen att jag inte berättade något för dem. [...] Mina barn frågade mig inte. Nu, liksom under de senaste åren när den judiska gemenskapen växte fram under självständighetsåren [...], började man prata mer om detta ämne. När de berättade för mig för några år sedan att de hade känt den pressen hela tiden sa jag till dem: Jag har inte sagt något till er. Jag har inte berättat några historier för er. “Nej, du berättade inget för oss, men vi kände det. [Upplevde du våld under den tid du var gömd? Lång paus] Ja. Men vi kommer inte att prata om det.”

Fruma Vitkinaitė-Kučinskienė, 88 år (Litauen).
Överlevande från gettot i Kaunas. Hon räddades av lokalbefolkningen, men hennes föräldrar och äldre bror dödades.

Fruma Vitkinaitė med sin moster Rivka Šmuklerytė-Ošerovič.
1946, Litauen. Privat samling.

•V• “Det här är vardagen. Nej, vi frågar inte, för då uppstår nervösa spänningar. [...] [Vilken mamma brukade prata om kriget?”] Med barnen, inte mycket. Bara under de senaste trettio åren. Innan dess inte mycket. I fragment. Jag vet inte vad jag ska lyfta fram. Det finns inga mer eller mindre viktiga händelser.”

Vita Safian, 71 år (Litauen).
Dotter till överlevaren från Vilnius-gettot och partisanen Fania Yoheles-Brancovskaya.

Vita Safian med sina föräldrar.
1953, Litauen. Privat samling.

•VI• “En gång fick jag höra: ‘Prata inte om det du hör hemma’. Det var som en brunn - jag berättade ingenting. Men jag ville prata ... När vi hade lämnat Litauen öppnade jag mig inte heller i Israel. Jag kunde inte säga vad jag kände. Jag kunde inte dela med mig av det viktigaste. [...] Efter att ha återvänt till Litauen 2016 öppnade jag upp mig. [...] Vi måste prata om både smärta och rädsla. Om det inte finns någon i familjen finns det inga närstående människor att prata med. Jag är redo att lyssna. [...] Mitt mål är att göra det lättare för den som står inför svårigheter ... Att lyssna. [...] Jag pratar med elever i skolor - det är viktigt. [...] Människor behöver veta för att kunna förebygga det.”

Bella Shirin, 75 år (Litauen).
Dotter till överlevande från gettot i Šiauliai och koncentrationslägren Dachau och Stuthoff.

Porträtt av Bella Shirin.
2020, Litauen. Foto av Agnė Bekeraitytė, privat samling.

•VII• “Jag minns mycket. Deras minnen stärktes av några familjeberättelser. Det fanns förresten inte så många, för direkt efter kriget, när jag gick i skolan, fick vi veta att vi inte fick tala om det. Några gånger upprepade jag något som de vuxna hade sagt och min mamma varnades att hon måste hålla pli på mig och det fick mig att inte säga något, eftersom det kanske inte skulle sluta bra för oss [eftersom de nya polska myndigheterna var allierade med Sovjetunionen].”

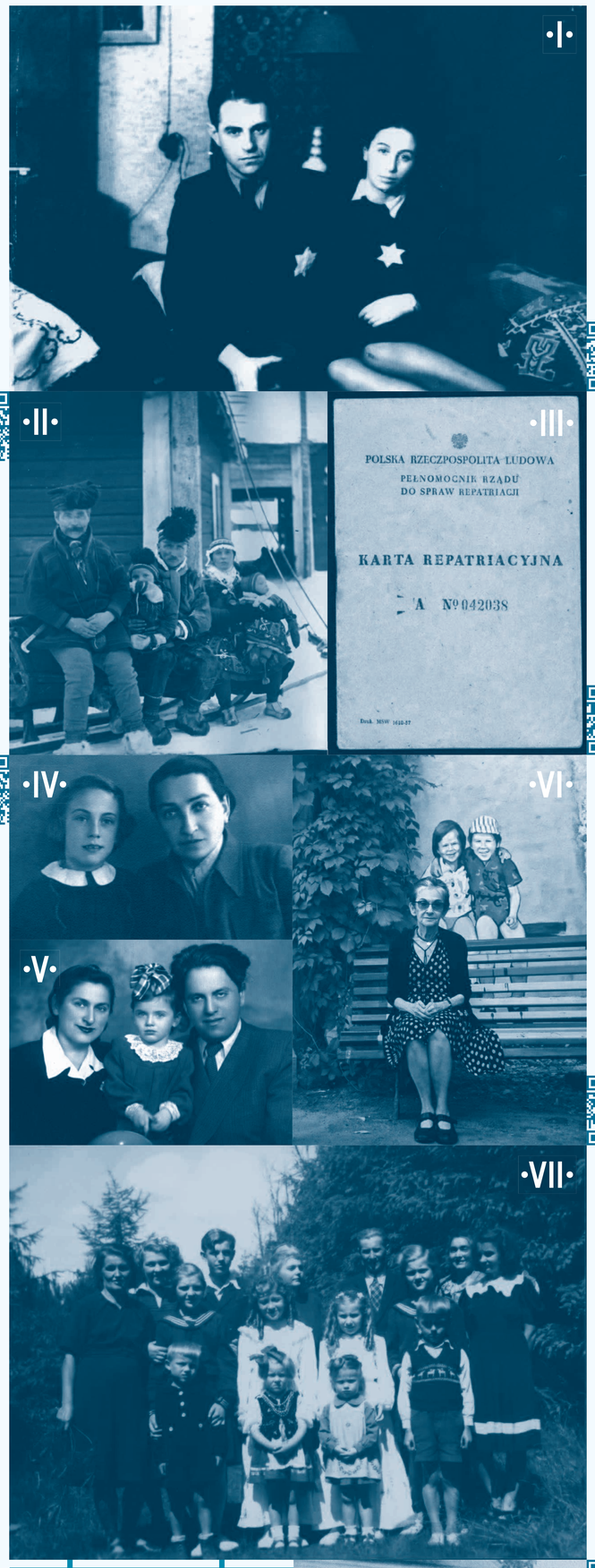
Barbara Dolata, 82 år (Polen).
Hon och hennes familj förvisades till Kazakstan av Sovjet när hon bara var 11 månader gammal. Efter sex års exil kunde de resa till Grodno och senare bosätta sig i Słupsk.

Barbara, andra raden, tredje från vänster, med sina vänner vid sin första nattvard.
1940-talet, Polen. Privat samling.

•VIII• “Tant Bogusia var redan 11 år. [...] Hon berättade mycket för oss om bunkern som deras farfar byggt, om början av de “skrämmande nätterna”, när [Volynia]-massakern började. De gick dit varje kväll för att gömma sig, och varje gång valde de en annan väg genom terrängen, så att de inte skulle lämna en synlig stig till sitt gömställe. Barnen var tvungna att avlägga ett löfte och de fick inte berätta för någon - inte ens för sina kusiner eller sina grannar - om gömstället. Den dolda bunkern räddade utan tvekan livet på alla i familjen.”

Renata Wilgosiewicz-Skutecka, 59 år (Polen).
Hon föddes och växte upp i Słupsk. Hennes mor föddes i Pommern 1935, men familjen flyttade till Volynia där hennes farfar hade efterlämnat ett arv. De lyckades undkomma Volhynia-massakern och för att rädda sina liv gick de frivilligt med på att flytta till ett tvångsarbetsläger i Köslin i Pommern.

Renatas farföräldrar före andra världskriget.
År och plats okända. Privat samling.

Can silence keep us safe? Suppress shame, fear, pain? Do secrets have long-term consequences? Can openness help us reconnect and accept all the bits and pieces of who we are?

•I• “After the war, Dita shut her mouth and nobody ever heard about the war – nobody. Neither my second husband Volodia, nor my son. Maybe now he reads something. But my granddaughter asked! The son never. At home nobody. [...] Did mother talk about the war? No. We both never spoke about the war. Then we were together, and we never spoke about the war. [...] My granddaughter used to push me: ‘Tell, tell.’ No, I didn’t say anything terrible, I only used to tell just a little bit. [...] I wanted to forget, just to delete everything.”

Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, age 99 (Lithuania).
Survivor of the Kaunas ghetto and the Stutthof Concentration Camp.

Yehudit (Dita) and Juda Zupovitz in Kaunas ghetto.
1944, Lithuania. Photo by Hirsh Kadushin, private collection.

•II• “My *Siessa* [auntie] sparked my interest in his [my grandfather’s] *yoik*, and I wished to fully understand each sentence, sound, and feeling presented in his *yoik*. [...] While I was researching his *yoik* I learnt a whole lot about my father’s side of the family. They were all known to be great ‘yoikers’, but were silenced by the forced relocation. [...] Most of all I can imagine that the desire and pleasure of ‘yoiking’ disappeared during the prolonged forced relocation process, when a big part of the community left their home mountains, when they left their friends, relatives, and familiar, beloved places.”

Marja Skum, age 43 (Sweden).
Marja belongs to a family that was forcibly migrated to a new area with their reindeer herd. Learning to navigate on the new land her grandfather was ‘yoiking’ the old land. A *yoik* is a traditional form of song in Sámi music performed by the Sámi people; as an art form, each *yoik* is meant to reflect or evoke a person, animal, or place.

Marja’s grandfather Per Thomasson Skum and grandmother Helena Katarina Skum (nee Kansa). Shortly after this picture was taken, they had to move.
1925, Sweden. Photo by Ernst Klein, kept by Nordiska Museum.

•III• “You know, the experience [of secretly returning to Radziechow many years after the war] was incredible, when you see everything [again]. One remembers differently: the orchard, the garden, the flowers. And everything was in ruins. Even in our house – we had such a big house – three Russian families lived there at that time. And then we met a Ukrainian acquaintance who had a big part in our exodus. You should have seen, our meeting with him was so emotional, he cried so hard.”

Irena Klosowska, age 90 (Poland).
She and her parents escaped the Volhynia Massacre. After World War II their hometown was incorporated into the Soviet Union, so it was almost impossible to revisit it. Today it is part of Ukraine.

Repatriation card of one of the family members.
1940s, Poland. Private collection.

•IV• “When did my children start questioning me? It is already a slightly painful question. In the sense that I didn’t tell them anything. [...] My children didn’t ask me. Now, as in the last years when the Jewish community emerged during the years of independence [...], this topic started to be spoken about more. When they told me some years ago that they had felt that pressure all the time I said to them: ‘I didn’t say anything to you. I didn’t tell you any stories’. ‘No, you didn’t tell us, but we felt it.’ [Did you experience violence during your hiding? Long pause] Yes. But we won‘t talk about it.”

Fruma Vitkinaitė-Kučinskienė, age 88 (Lithuania).
Survivor of the Kaunas ghetto. She was rescued by locals, but her parents and older brother were killed.

Fruma Vitkinaitė with her aunt Rivka Šmuklerytė-Ošerovič.
1946, Lithuania. Private collection.

•V• “This is daily life. No. We don’t ask, because then nervous tension appears. [...] [What mother used to talk about the war?] To the children, not much. Only during the last thirty years. Before that, not much. In fragments. I don‘t know what to highlight. There are no more or less important developments.”

Vita Safian, age 71 (Lithuania).
Daughter of the Vilnius ghetto survivor and partisan Fania Yoheles-Brancovskaya.

Vita Safian with her parents.
1953, Lithuania. Private collection.

•VI• “Once I was told: ‘Don‘t talk about what you hear at home.’ It was like a well – I didn’t tell anything. But I wanted to talk ... Once we left Lithuania I did not open up in Israel either. I couldn’t say what I was feeling. I couldn’t share the most important. [...] After returning to Lithuania in 2016 I opened up. [...] We have to talk about both pain and fear. If there is no one in the family, there are no close people to talk with. I am ready to listen. [...] My goal is to make it easier for anyone who is facing a difficult time... To listen. [...] I talk with students in schools – that’s important. [...] People need to know, in order to prevent it.”

Bella Shirin, age 75 (Lithuania).
Daughter of survivors from the Šiauliai ghetto and the Dachau and Stuthoff concentration camp.

Portrait of Bella Shirin.
2020, Lithuania. Photo by Agnė Bekeraitytė, private collection.

•VII• “I remember a lot. Their memories were strengthened by some family stories. There were not many of them by the way, because right after the war, when I went to school, we were told not to say anything about it. A few times I repeated something that the adults had said and my mother was warned to control me and made me not say anything, as it might not end well for us [as the new Polish authorities were allied with the Soviet Union].”

Barbara Dolata, age 82 (Poland).
She and her family were exiled to Kazakhstan by the Soviets when she was only 11 months old. After six years of exile they were able to leave for Grodno and later settle in Słupsk.

Barbara, second row, third from the left, with her friends on the day of her first communion.
1940s, Poland. Private collection.

•VIII• “Aunt Bogusia was already 11. [...] She told us a lot about the bunker their grandfather built, about the beginnings of the ‘scary nights’, when the [Volhynia] massacre started. They went there every evening to hide, each time choosing a different route through the ridges, so that they would not end up marking a path to their shelter. The children had to make a pledge and they couldn’t tell anybody – not even their cousins, nor their neighbours – about the dugout. The dugout undoubtedly saved the lives of the whole family.”

Renata Wilgosiewicz-Skutecka, age 59 (Poland).
She was born and raised in Słupsk. Her mother was born in Pomerania in 1935, but the family moved to Volhynia to her grandfather’s patrimony. They were able to escape the Volhynia Massacre and in order to save their lives voluntarily joined a forced labour camp in Köslin in Pomerania.

Renata’s grandparents before World War II.
Year and location unknown. Private collection.

OPENNESS

ÖPPENHET

·IX· “We didn’t even have the freedom to speak, to tell the truth, because we felt bad, because we were afraid. The fact is that the Italians from Dignano who left were all afraid of ending up in the sinkholes."

Luigi Donorà, age 86 (Italy).
After various acts of intimidation Luigi and his parents left for Italy, leaving all the family belongings in Vodnjan, Croatia.

Pazin sinkhole.
1929, Croatia. Postcard, kept by the Ethnographic Museum of Istria.

·X· “In my family there were no prejudices, evil was neither spoken nor handed down.”

Giuseppina Marušić, age 84 (Croatia).
She and her sister faced different choices. While Giuseppina stayed in Yugoslavia with her mother and grandparents, her aunt and later her sister left for Italy.

The Marušić sisters remained close throughout their lives.
Cca. 1950, Croatia, then Yugoslavia. Private collection.

·XI· “Being Danish and a quarter Greenlandic is like putting together a confusing puzzle. The pieces do not quite fit together, and a number of pieces are missing – especially from the Greenlandic side. The challenge has been to create myself as a whole person with the pieces I have had available to me. [...] It still hurts when I talk about it, but it does not affect me in my everyday life. I have also come to terms with the fact that my mother has a hard time sharing and talking more. There is a big chapter of my life that my mother did not talk about much [Greenland]. That has created a hole, or a sense of want, in my identity, which is about what my roots are like.”

Woman, age 38 (Denmark).
Daughter of a Danish-Greenlandic mother and a Danish father.
Her mother has neglected to talk about their Greenlandic roots.

Pearl tie with Greenlandic motifs. The tie was often used by the informant’s Danish father, who honoured Greenlandic traditions and found it important for his children to know about Greenland. Pearl decorations are a traditional Greenlandic craft.
2021, Denmark. Private collection.

·XII· “Because I hadn’t been born yet [when my parents came to Słupsk], and [for them] it was a story that was happening ‘in the here and now’, they didn’t tell me much about it. What I know now, I learnt thanks to certain materials, thanks to notes, to diaries, mostly my grandfather’s, and a bit of my mother’s, but my grandpa was the one who did everything – collected various documents, newspaper clippings etc. He wrote chronicles himself. Through all of that today we can learn about the first years of life in Słupsk.”

Ewa Kwiatkowska-Czarzasty, age 54 (Poland).
Her grandparents and mother moved to Słupsk after the Second World War because of her grandfather’s political past, which was not well received by the Soviet authorities. Her father received an order to go and work in Słupsk. She was born and raised in Słupsk.

Painting by Ewa Kwiatkowska-Czarzasty of her mother.
2013, Poland. Private collection.

·XIII· “Something happened in Norway during the war, something terrible that was going to leave its mark on my father more than anything else. Something so strong that he was never willing to talk about it. Something that traumatized him so profoundly that it affected our entire family, even us four siblings, who have never experienced war. In this way, the war somehow became part of our lives, too.”

Anonymous, age 55 (Norway).
Daughter of a German soldier who served in Norway. He was probably traumatised when he was ordered to destroy the country he loved.

The cabin was built in the same style as those built in Norway and was set up in Southern Germany. It was the only place the informant's father was happy.
Year unknown, Germany. Private collection.

·XIV· “From my early childhood I was instructed not to tell anyone that I came from Germany. In the aftermath [of the war], I understood that these cover stories were good for me. I had friends who didn’t have such cover stories, and who ended their lives as adults, shooting themselves because they couldn’t cope with it anymore.”

Bjørn, age 77 (Norway).
Son of a German soldier.

The informant with his grandmother. As the son of a Norwegian woman and a German soldier, Bjørn was living in Germany for a few years before being returned to Norway.
1945, Germany. Private collection.

·XV· “I may seem open and sociable, but at the bottom of my heart I have always been lonely. I was sort of never able to live out my feelings, everything was stifled and hushed up (at home). There was so much under the surface, but no-one dared to touch it; the silence was total and all-pervading.”

Anonymous, age 62 (Norway).
At the age of 20 the informant learned that her mother had been married to a German soldier.

Norwegian women arrested after the war. The treatment they received for falling in love with German soldiers was harsh and exclusionary.
1945, Norway. Photographer unknown, kept by the Aust-Agder Museum and Archive.

·IX· “Vi hade inte ens frihet att tala, att berätta sanningen, för vi mådde dåligt, för vi var rädda. Faktum är att de italienare från Dignano som åkte iväg var alla rädda för att hamna i slukhålen.”

Luigi Donorà, 86 år (Italien).
Efter upprepade hotelser åkte Luigi och hans föräldrar till Italien och lämnade alla familjens tillhörigheter i Vodnjan, Kroatien.

Slukhål i Pazin.
1929, Kroatien. Vykort, bevarat av Istriens etnografiska museum.

·X· “I min familj fanns det inga fördomar, det talades inte om ondska och den fördes inte vidare.”

Giuseppina Marušić, 84 år (Kroatien).
Hon och hennes syster stod inför olika val. Medan Giuseppina stannade kvar i Jugoslavien med sin mor och sina morföräldrar, reste hennes moster och senare hennes syster till Italien.

Systrarna Marušić stod varandra nära genom hela livet.
Ca. 1950, Jugoslavien, numera Kroatien. Privat samling.

·XI· “Att vara dansk och fjärdedels grönländare är som att lägga ett förvirrande pussel. Bitarna passar inte riktigt ihop, och ett antal bitar saknas - särskilt från den grönländska sidan. Utmaningen har varit att utvecklas till en hel person med de bitar jag har haft tillgång till. [...] Det gör fortfarande ont när jag pratar om det, men det påverkar mig inte i mitt dagliga liv. Jag har också accepterat att min mamma har svårt att dela med sig och prata mer. Det finns en stor del av mitt liv som min mamma inte pratade så mycket om [Grönland]. Det har skapat ett hål, eller en känsla av saknad, i min identitet, som handlar om mina rötter.”

Kvinna, 38 år (Danmark).
Dotter till en dansk-grönländsk mor och en dansk far. Hennes mor har undvikit att tala om deras grönländska rötter.

Slips med pärlor med grönländskt motiv. Slipsen användes ofta av informantens danska far, som hedrade grönländska traditioner och tyckte att det var viktigt att hans barn fick kännedom om Grönland. Pärldekorationer är ett traditionellt grönländskt hantverk.
2021, Danmark. Privat samling.

·XII· “Eftersom jag ännu inte var född [när mina föräldrar kom till Słupsk], och [för dem] var det händelser som utspelade sig ‘här och nu’, berättade de inte mycket om det för mig. Det jag vet nu har jag lärt mig tack vare vissa källor, tack vare anteckningar, dagböcker, mestadels min morfars och lite av min mors, men min morfar var den som gjorde allt - han samlade in olika dokument, tidningsurklipp osv. Han skrev själv krönikor. Genom allt detta kan vi i dag lära oss om livet de första åren i Słupsk.”

Ewa Kwiatkowska-Czarzasty, 54 år (Polen).
Hennes morföräldrar och mor flyttade till Słupsk efter andra världskriget på grund av hennes morfars politiska förflutna, som inte tolererades av de sovjetiska myndigheterna. Hennes far fick order att arbeta i Słupsk. Hon föddes och växte upp i Słupsk.

Målning av Ewa Kwiatkowska-Czarzasty av hennes mor.
2013, Polen. Privat samling.

·XIII· “Något hände i Norge under kriget, något fruktansvärt som skulle komma att sätta sin prägel på min far mer än något annat. Något som var så hemskt att han aldrig var villig att tala om det. Något som traumatiserade honom så djupt att det påverkade hela vår familj, även oss fyra syskon, som aldrig upplevt krig. På så sätt blev kriget också en del av våra liv.”

Anonym, 55 år (Norge).
Dotter till en tysk soldat som tjänstgjorde i Norge. Det var förmodligen traumatiskt när han fick order om att förstöra det land som han älskade.

Stugan var byggd i samma stil som norska stugor och sattes upp i södra Tyskland. Det var den enda plats där informantens far var lycklig.
År okänt, Tyskland. Privat samling.

·XIV· “Från min tidiga barndom fick jag instruktioner om att inte berätta för någon att jag kom från Tyskland. I efterdyningarna [av kriget] förstod jag att dessa påhittade historier var bra för mig. Jag hade vänner som inte hade sådana berättelser och som vuxna avslutade sina liv genom att skjuta sig själva för att de inte klarade av det längre.”

Bjørn, 77 år (Norge).
Son till en tysk soldat.

Informanten tillsammans med sin mormor. Som son till en norsk kvinna och en tysk soldat bodde Bjørn i Tyskland i några år innan han återlämnades till Norge.
1945, Tyskland. Privat samling.

·XV· “Jag kan verka öppen och sällskaplig, men inombords har jag alltid känt mig ensam. Jag kunde liksom aldrig kunnat ge uttryck för mina känslor, allt var kvävt och nedtystat (hemma). Det fanns så mycket under ytan, men ingen vågade beröra det; tystnaden var total och genomträngande.”

Anonym, 62 år (Norge).
Vid 20 års ålder fick informanten veta att hennes mor hade varit gift med en tysk soldat.

Norska kvinnor som arresterades efter kriget. Den behandling de fick för att de blivit förälskade i tyska soldater var hård och exkluderande.
1945, Norge. Fotograf okänd, bevarad av Aust-Agder Museum och Arkiv.

INJUSTICE &

ORÄTTVISA

Vad betyder orättvisa för dig? Har du någonsin upplevt det? Hur kändes det? Var hittar du förlåtelse och hur uppnår du försoning?

•I• “Jag är född mitt in i en 80-årig konflikt, (...) Så själva kärnan till konflikterna handlar ju om att Länsstyrelsen/lappfogden bestämde 1971 helt godtyckligt att utesluta de ursprungssamer, alltså sydsamerna, från samebyn Vapsten till förmån för nordsamerna, de som flyttade in. Det här innebär ju att jag och mina släktingar blev berövade våra ärvda landområden, renskötselområden (...) Man ser ju att rasbiologins rötter fortfarande finns starka i svensk myndighetsutövning. Utöver allt det här så finns ju det andra. Det där med religionsförbudet språkförbud i skolan skambeläggning av dräkt, seder, jojk. Egentligen det enda som inte berövades var ju sameslöjden.”

Tomas Colbengtson, 64 år (Sverige).
Tomas tillhör en samisk familj som bor i ett område dit tvångsförflyttade samer hade hänvisats.
Hans familj var tvungen att göra plats för de nyanlända.

Porträtt av Tomas Colbengtson.
2019, Sverige. Foto av Dan Jåma, privat samling.

•II• “Det var till exempel otänkligt att de skulle gifta sig med varandra. Äktenskap är ett tecken på relationer mellan folk. Men folk har börjat gifta sig nu, det ser man.”

Mikael Urheim
berättar om den nya verklighet som gällde när tvångsförflyttningen ägde rum. Under vandringen söderut bestämde Lapplands administration vilka platser de skulle bosätta sig på. De samiska familjer som redan bodde där blev överraskade av renhjordarna och människorna som kom. Lappfogden tvingade dem att ge plats åt nykomlingarna.

Körstav som används när man kör en släde dragen av en ren. Det här är en lulesamisk stav för kvinnor.
2021, Sverige. Foto av Elina Nygård, förvarad av Ájtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

•III• “Slovenien, mitt nya land, ville inte ha mig. Eller, mitt i den osäkerhet som råder i ett nybildat land, ville det mig inte väl. År av fullständig osäkerhet följde, utan giltiga dokument, sjukförsäkring eller social såväl som fysisk trygghet. Grå år, år av kamp. Kamp för överlevnad, kamp för identitet. Samtidigt som jag förlorade strid efter strid mot den allsmäktiga byråkratin i åtta år vann jag styrka, uthållighet, kärlek, empati, mjukhet och förmågan att förlåta. [...] Utan det villkorslösa stödet och kärleken från föräldrar, systrar och partners, vem vet var jag skulle ha hamnat...”

Dragan Antonijević, 58 år (Slovenien).
I åtta år levde han utan något medborgarskap.

Ansökan om att bevilja Antonijević slovenskt medborgarskap, undertecknad av hans vänner och anhängare.
2000, Slovenien. Privat samling.

•IV• “Pappa arbetade i vapendepån. [...] De anklagade honom för att planera att åka till Italien för att ge information om vapnen och situationen vid depån [...]. Han togs in av polisen, där de förhörde honom ytterligare och sa till honom: ‘Lyssna Belci, vill du verkligen åka till Italien? Gå. Vart du än går kommer vi att hitta dig och säga att du är vår spion”. Vid den tidpunkten gav min far upp tanken på att åka. Han stannade kvar, men reste tretton år senare.”

Maria Grazia Belci, 65 år (Italien).
Som barn lämnade hon Istrien med sina föräldrar för Italien under dramatiska omständigheter. De besökte dock Istrien regelbundet, vilket hon fortsätter att göra tillsammans med sin son än i dag.

Maria Grazia med föräldrar under ett av deras första besök i hemstaden Vodnjan/Dignano.
1969, Kroatien. Privat samling

•V• “I skolan satt jag och min bror tillsammans. Det var den sortens skrivbord med bläckhorn. Så läraren sa: ‘Nu vill jag kolla era kunskaper i italienska’. Hon gav oss ett pappersark, ett till mig, ett till min bror - de andra hade förstås ett anteckningsblock [...] Vid nästa lektion kom en annan kvinna [...] hon reste sig från skrivbordet och visade alla och sa: ‘Ni ser, de här flyktingarna har skrivit på dessa två papper, ni kan se att de är födda i ett stall’. Jag kunde inte stå ut längre, jag tog bläckhornet och kastade det på henne.”

Luigi Donorà, 86 år (Italien).
Efter att hans familj hade lämnat Istrien tillbringade de många år i olika flyktingläger i Italien.

Bröderna Luigi och Pino Donora’ i Vodnjan/Dignano, flera år innan de reste till Italien.
1940, Kroatien. Privat samling.

•VI• “Alla var tvungna att arbeta, även under den katolska högtiden Corpus Domini. Min farfar hade en butik och var tvungen att hålla den öppen, men till slut, när processionen passerade framför hans butik, stängde han dörrarna som ett tecken på respekt [...] Och när processionen var slut tog folkmilisen honom, förhörde och slog honom. Prästen ingrep och försvarade honom, men från den stunden sa min farfar att det var omöjligt att stanna kvar där. De anklagade honom för att vara en förrädare.”

Giuliana Donorà, 48 år (Kroatien).
Dotter till kompositören Luigi Donorà.v

Den butik som Donoràs farfar ägde.
2002, Kroatien. Privat samling.

What does injustice mean to you? Have you ever experienced it? How did it feel? Where do you find forgiveness, and how do you build reconciliation?

•I• “I was born straight into a burning conflict that had been going on for 80 years. [...] The core of the conflict is that the county administrative board decided in 1971 to exclude the South Sámi from the reindeer herding community of Vapsten in favour of the North Sámi, those who were forced to relocate. That resulted in the fact that my relatives and I have been dispossessed of the land that we were to inherit, our reindeer herding areas. [...] To me it’s clear that the roots of strong ‘science-based’ racism still is present within the practice of the Swedish authorities. Beside this particular action, there is further proof of that throughout our history. Like when they prohibited us to practice our religion, or to speak our language at school, shamed us into stopping practicing our traditions and ‘yoiking’. From my point of view, doing handicraft was the only thing they did not prohibit (except for the drum).”

Tomas Colbengtson, age 64 (Sweden).
Tomas belongs to a Sámi family living where the forced migrants arrived.
His family had to make a place for the newcomers.

Portrait of Tomas Colbengtson.
2019, Sweden. Photo by Dan Jåma, private collection.

•II• “It was unthinkable that they would marry each other. Marriage is a sign of good relationships between peoples. But couples have started getting married now, you can see that.”

Mikael Urheim
talks about the new reality that took hold when the forced relocation took place. During the trek south, the Lapp administration pointed out places where they were to settle. The Sámi families who already lived there were surprised by the reindeer herds and the people who came. The Lapp bailiff forced them to make room for the newcomers”.

Driving stick used when driving a sledge pulled by a reindeer. This is a Lule Sámi stick for women.
2021, Sweden. Photo by Elina Nygård, kept by Ájtte - Swedish Mountain and Sámi Museum.

•III• “Slovenia, my new country, did not want me. Or, amidst the uncertainty of a newly formed country, it did not wish me well. Years of complete uncertainty followed, without any valid documents, health insurance, or social as well as physical security. Grey years, years of struggle. Struggles for survival, struggles for identity. As I lost battle after battle against the almighty bureaucracy for eight years I was gaining strength, perseverance, love, empathy, softness, and the ability to forgive. [...] Without the unconditional support and love of parents, sisters, and partners, who knows where I would have ended up…”

Dragan Antonijević, age 58 (Slovenia).
For eight years he lived without any citizenship.

Petition to grant Mr Antonijević Slovenian citizenship, signed by his friends and supporters.
2000, Slovenia. Private collection.

•IV• “Dad worked in the arsenal. [...] They accused him of going to Italy to identify the weaponry and the situation at the arsenal [...]. He was taken in by the police, where they questioned him further and told him: ‘Listen Belci, do you really want to go to Italy? Go. Wherever you go, we will find you and say you’re our spy.’ At that point my father gave up the idea of leaving. He stayed, but left thirteen years later.”

Maria Grazia Belci, age 65 (Italy).
She left Istria with her parents for Italy as a child under dramatic circumstances. However, they visited Istria on a regular basis, which she continues to do, together with her son, to this day.

Maria Grazia with parents during one of their first visits to their hometown, Vodnjan/Dignano.
1969, Croatia. Private collection.

•V• “At school my brother and I sat together. There were those desks with the inkwell. So, the teacher said, ‘Now I want to check your Italian knowledge’. She gave us a sheet of paper, one to me, one to my brother – of course the others had a notebook [...] At the next lesson another woman came [...] she got up from the desk and showed everyone, saying, ‘you see, these refugees have written on these two sheets, you can see that they were born in a stable.’ I couldn’t take it anymore; I took the inkwell and threw it at her.”

Luigi Donorà, age 86 (Italy).
After his family left Istria, they spent many years in different refugee camps in Italy.

Brothers Luigi and Pino Donora’ in Vodnjan/Dignano, several years before leaving for Italy.
1940, Croatia. Private collection.

•VI• “Everyone was forced to work, even on the Corpus Domini holiday. My grandfather had a shop and had to keep it open, but in the end, when the procession passed in front of his shop, he closed its doors as a sign of respect [...] And well, the procession ended, the People’s Militia took him, interrogated and slapped him around. The priest intervened and defended him, but from that moment on my grandfather said it was impossible to stay there. They accused him of being a traitor.”

Giuliana Donorà, age 48 (Croatia).
Daughter of the composer Luigi Donorà.

Donoràs grandfather's former shop.
2002, Croatia. Private collection.

RECONCILIATION

SUSITAIKYMAS

·VII· “In those days they really believed that you could take people out of their situational context and give them a Danish education. [...] I am a product of that time when everything had to be Danish [in Greenland], and I must say that in that respect I succeeded. I only learned Danish in school, and spoke it as my main language. I grew up in a time when an early independence movement peaked in Greenland, so I hit some bumps [along the way] in Greenland. It has affected me so much that I came down here and stayed [in Denmark]. I have not had much to do with Greenland. It is only in recent years that it has started to interest me again, and I have started to get in touch with my family in Greenland through all the new media.”

Per, age 63 (Denmark).
Son of a Danish father and Greenlandic mother. He was born and raised in Greenland, and moved to Denmark when he was 15 years old to study.

Greenlandic Tupilak: a carved depiction of a spirit, to be used for good or bad, made by the informan’s father in his later days. His father has always been interested in Greenlandic culture, especially image carving.
2021, Denmark. Private collection.

·VIII· “In fact, in our town – Radziechow – all our neighbours were Ukrainian, we had very good relationships with them. And nothing terrible happened to us, physically, [during the Volhynia Massacre] simply because one of the neighbours, a Ukrainian, came to us and said ‘Listen, they [the Ukrainian Insurgent Army] are coming for you tomorrow night. Leave immediately. Not in half an hour, not in two or three hours.”

Irena Klosowska, age 90 (Poland).
She and her parents escaped the Volhynia Massacre. After World War II their hometown was incorporated into the Soviet Union, and today belongs to Ukraine.

Klosowska's (nee Cewe) address registration card.
1945, Poland. Private collection.

·IX· “My childhood was perhaps a little different from most, and I soon became aware of who my father really was. ‘How lucky you are!’ many said. They did not know how hard it was at home. [...] A member of our family once quoted my father as saying: ‘What peace has cost us is a price our descendants will have to pay in the form of fear and unrest passed on from one generation to another’. There is no doubt he was right in his observation.”

Jan Jørg Tomstad, age 67 (Norway).
Son of a well-known resistance member.

Jan Jørg with his family in the garden. His father, wearing a uniform, is probably home from military assignment.
1955, Norway. Private collection.

·X· “Those who experienced it were probably unable to take all the emotions evoked to heart. I think it was too painful and too deep. But for many who are still alive, and who are further down the generations, the pain has diminished, and it is therefore possible to talk about it. I hope I can contribute to the process by telling my story.”

Anonymous, age 32 (Norway).
Descendant of members of the Nazi Party who were severely punished by Norwegian society after the war.

As a 15 year-old the informant's grandmother was a member of 'Jentehirden', the Norwegian Nazi party's girl organisation, and family members joined the Norwegian Nazi Party (NS). This had a significant impact on their lives after the war. The illustration shows descriptive drawings of uniforms for members of 'Jentehirden', published by the national propaganda leadership of the NS in the Organisational yearbook.
1944, Norway. Uncredited illustrator, CC PDM.

·XI· “I was told that after the war that my father was convicted as a traitor because he had worked as a spy for the Germans. This was the first time I heard that story. I had already turned 50 when I learned all of this. It was horribly painful […] As long as there is doubt about the truth, it becomes difficult to relate to, to reconcile myself with and forgive. But can I really forgive? Guilt, forgiveness, and reconciliation, these are difficult ideas and concepts – but he was my father, and he was a kind man.”

Anonymous, age 79 (Norway).
Daughter of a Norwegian who helped the Germans during the war.

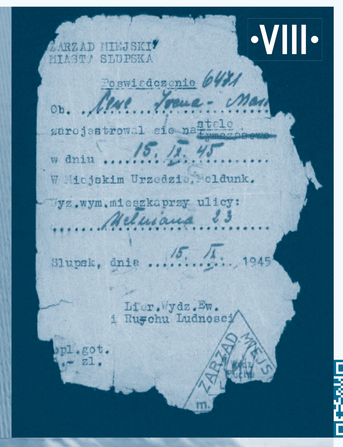
German soldiers lined up.
Between 1940-1945, Norway. Kept by Anno Domkirkeodden/DigitaltMuseum (CC PDM).

·XII· “I have thought a lot about the choices I have made over the years, and I know that I was never a German floozy. I was a Norwegian woman who fell in love with a German, and he loved me. There is nothing wrong in that, and we did not do anybody any harm. He was the love of my life.”

Woman, age 94 (Norway).
She was abandoned by her family and local society when she married a German soldier. Later, she promised her second husband never to talk about that part of her life and had to suppress all of her feelings in order to do so. That affected her daughter, who felt lonely and silenced.

A box that contained all of the items the German soldier and the Norwegian woman ever shared. He kept it as sacred all his life, despite her going back to Norway a few years after the wedding.
2020, Norway. Private collection.

·VII· “På den tiden trodde man verkligen att man kunde ta människor ur deras sammanhang och ge dem en dansk utbildning. [...] Jag är en produkt av den tiden då allting måste vara danskt [på Grönland], och jag måste säga att jag lyckades i det avseendet. Jag lärde mig danska först i skolan men kom att tala det som mitt huvudspråk. Jag växte upp i en tid då en tidig självständighetsrörelse nådde sin kulmen på Grönland, så jag stötte på en del motgångar på Grönland. Det har påverkat mig i sådan grad att jag flyttade hit till Danmark och stannade här. Jag har inte haft så mycket med Grönland att göra. Det är först på senare år som det har börjat intressera mig igen, och jag har börjat få kontakt med min familj på Grönland genom alla nya medier.”

Per, 63 år (Danmark).
Son till en dansk far och en grönländsk mor. Han föddes och växte upp på Grönland och flyttade till Danmark för att studera när han var 15 år gammal.

Grönländsk Tupilak: en snidad avbildning av en ande som kan användas på gott och ont och som tillverkades av informantens far på äldre dar. Hans far har alltid varit intresserad av grönländsk kultur, särskilt av bildsnideri.
2021, Danmark. Privat samling.

·VIII· “I vår stad - Radziechow - var alla våra grannar ukrainare och vi hade mycket goda relationer med dem. Och inget hemskt hände oss fysiskt [under Volyniamassakern], helt enkelt för att en av grannarna, en ukrainare, kom till oss och sa ‘Lyssna, de [den ukrainska rebellarmén] kommer efter er i morgon kväll. Åk omedelbart. Inte om en halvtimme, inte om två eller tre timmar.”

Irena Klosowska, 90 år (Polen).
Hon och hennes föräldrar flydde från massakern i Volhynia. Efter andra världskriget införlivades deras hemstad i Sovjetunionen och tillhör idag Ukraina.

Klosowskas (född Cewe) adressregistreringskort.
1945, Polen. Privat samling.

·IX· “Min barndom var kanske lite annorlunda än de flesta andras, och jag blev snart medveten om vem min far egentligen var. Många sa: ‘Vilken tur du har!’. De visste inte hur svårt det var hemma. [...] En medlem i vår familj citerade en gång min far då han sa: ‘Vad freden har kostat oss är ett pris som våra efterkommande måste betala i form av rädsla och oro som förs vidare från en generation till en annan’. Det råder ingen tvekan om att han hade rätt i sin iakttagelse.”

Jan Jørg Tomstad, 67 år (Norge).
Son till en välkänd motståndsman.

Jan Jørg med sin familj i trädgården. Hans far som bär uniform, är förmodligen hemma från ett militärt uppdrag.
1955, Norge. Privat samling.

·X· “De som upplevde det kunde förmodligen inte ta till sig alla de känslor som väcktes. Jag tror att det var för smärtsamt och för djupt. Men för många som fortfarande lever, och som tillhör senare generationer, har smärtan minskat och det är därför möjligt att tala om det. Jag hoppas att jag kan bidra till den processen genom att berätta min historia.”

Anonym, 32 år (Norge).
Efterkommande släkting till medlemmar i nazistpartiet som straffades hårt av det norska samhället efter kriget.

Som 15-åring var informantens mormor medlem i “Jentehirden”, det norska nazistpartiets flickorganisation, och familjemedlemmar gick med i det norska nazistpartiet (NS). Detta hade en betydande inverkan på deras liv efter kriget. Illustrationen visar beskrivande teckningar av uniformer för medlemmarna i “Jentehirden”, som publicerades av NS:s nationella propagandaledning i organisationsårboken.
1944, Norge. Okänd illustratör, CC PDM.

·XI· “Jag fick veta att min far efter kriget dömdes som förrädare eftersom han hade arbetat som spion för tyskarna. Det var första gången jag hörde den historien. Jag hade redan fyllt 50 år när jag fick veta allt detta. Det var fruktansvärt smärtsamt [...] Så länge det finns tveksamhet om sanningen blir det svårt att förhålla sig till det, försonas med det och förlåta. Men kan jag verkligen förlåta? Skuld, förlåtelse och försoning, det är svåra idéer och begrepp - men han var min far och han var en snäll man.”

Anonym, 79 år (Norge).
Dotter till en norrman som hjälpte tyskarna under kriget.

Tyska soldater uppradade.
Mellan 1940-1945, Norge. Bevarad av Anno Domkirkeodden/DigitaltMuseum (CC PDM). Bilden har beskurits.

·XII· “Jag har tänkt mycket på de val jag har gjort under åren, och jag vet att jag aldrig var en tyskhora. Jag var en norsk kvinna som blev kär i en tysk och han älskade mig. Det är inget fel i det, och vi skadade inte någon. Han var mitt livs kärlek.”

Kvinna, 94 år (Norge).
Hon övergavs av sin familj och det lokala samhället när hon gifte sig med en tysk soldat. Senare lovade hon sin andre make att aldrig tala om den delen av sitt liv och var tvungen att undertrycka alla sina känslor för att kunna göra det. Detta påverkade hennes dotter som kände sig ensam och tystad.

En låda som innehöll alla föremål som den tyske soldaten och den norska kvinnan någonsin delade. Han höll den som helig hela sitt liv, trots att hon åkte tillbaka till Norge några år efter bröllopet.
2020, Norge. Privat samling.

SVERIGE

SWEDEN

Sielu bieđganeapmi / Det krossade hjärtat

Sedan urminnes tider har samerna levt i norra Fennoskandinavien och längst i norr i västra Ryssland, i arktiska områden som de kallar Sápmi. En gång i tiden var de enda gränserna av betydelse naturliga gränser - tills de nationella gränserna som skilde Norge / Danmark från Sverige / Finland drogs upp 1751. I ett tillägg till gränsfördraget, Lappkodicilet, erkändes samerna som ett eget folk med rätt att bedriva jakt, fiske och renskötsel i de områden där de traditionellt hade bott. Men allt detta förändrades i och med Norges självständighet 1905.

(Fiona Graham)

Norge såg nomadlivet som en börda för landet och för den bofasta befolkningen. Antalet jordbrukare i norr började öka och de renhjordar som kom till sina traditionella sommarbetesmarker vid Atlantkusten var plötsligt konkurrenter om marken.

När Norge blev självständigt 1905 kom man överens med Sverige om att begränsa renskötseln till vissa områden. År 1919 undertecknade de en renskötselkonvention, en ny lag som reglerade samernas rätt att använda marken i Norge. När den trädde i kraft innebar den stora begränsningar för samerna. Vissa områden stängdes helt och hållet, och i andra minskades antalet tillåtna renar kraftigt. Konsekvensen av lagen var att många samer förlorade sina traditionella sommarbetsmarker. Under årens lopp tvingades hundratals familjer från områden nära gränsen att flytta till nya områden.

De samer som redan bodde i områdena såg de nyanlända som ovälkomna inkräktare. Ingen frågade dem om de ville ta emot nya grupper av renskötare. Dessutom varierade metoderna för renskötsel mellan olika grupper. De konflikter som uppstod påverkar oss fortfarande hundra år senare.

I många år har det förekommit rättsprocesser mellan samebyarna längre norrut och den norska staten. Samerna kämpar för sin rätt till de gamla renbetesmarkerna som man var tvungen att lämna. Men även samebyarna själva strider mot varandra, de som tvångsförflyttades mot dem som var där tidigare. Alla är de fångar av en historia som Sverige och Norge tvingade på dem.

Detta är varken den första eller sista tvångsförflyttningen för samerna. Enligt FN:s deklaration om ursprungsbefolkningars rättigheter kan människor inte tvingas flytta mot sin vilja. Rätten till mark regleras i internationell rätt. Trots detta tvångsförflyttas ursprungsbefolkningar än idag.

Vad gör det med oss att tvingas bort från vår mark? Om och om igen. Tvingas vi lämna markerna för att bli någon annan?

1

2

3

4

5

1 Nordsamiska pojkar på sina nya marker vid Akkajaur.
År okänt, Sverige. Foto av Ludwig Wästfelt, bevarat av Ájtte Museum.

2 Ibba Kallok sitter vid renarna i Bårddegiehtje guovllo.
År okänt, Sverige. Foto av Ludwig Wästfelt, bevarat av Ájtte Museum.

3 Samer från olika grupper samlade runt en eld.
År okänt, Sverige. Foto av Ludwig Wästfelt, bevarat av Ájtte Museum.

4 Kvinnor från olika samiska grupper möts vid en renhage.
1944, Sverige. Foto av Sven Sundius, bevarat av Ájtte Museum.

5 Kvinna som flyttar med renar och släde.
År okänt, Sverige. Foto av Ludwig Wästfelt, bevarat av Ájtte Museum.

Sielu bieđganeapmi / The Broken Heart

Since time immemorial, the Sámi people have lived in northern Fenno-Scandinavia and the far north of western Russia, in Arctic lands known to them as Sápmi. Once, the only boundaries of any consequence were natural ones – until the national borders separating Norway/Denmark from Sweden/Finland were drawn in 1751. Yet an addendum to the border treaty, the Lapp Codicil, recognised the Sámi as a distinct people with the right to pursue activities including hunting, fishing, and reindeer herding in the lands where they had traditionally lived. But all this changed with Norwegian independence in 1905.

(Fiona Graham)

Norway saw nomadic life as a burden for the country and the population that was settled. The number of farmers in the north began to grow and the reindeer herds that came to their traditional summer grazing lands by the Atlantic coast were suddenly competitors for the land.

When Norway became independent in 1905, they agreed with Sweden to limit reindeer husbandry to certain areas. In 1919, they signed a reindeer herding convention, a new law that regulated the Sámi's right to use the land in Norway. When it came into force, it meant great restrictions for the Sámi. Some areas were completely closed, and in others the number of reindeer allowed was greatly reduced. The consequence of the law was that many Sámi lost their traditional summer grazing land. Over the years, hundreds of families from areas close to the border were forced to move to new areas.

The Sámi who already lived in the areas saw the newcomers as unwelcome intruders. No one asked them if they wanted to receive new groups of reindeer herders. Also, the forms of reindeer husbandry were different from group to group. The conflicts that arose still affect us a hundred years later.

For many years now there have been court cases between the Sámi communities further north and the Norwegian state. The Sámis are fighting for their right to the old reindeer pastures that had to be left behind. But also the Sámi communities themselves are fighting against each other, those who came against those who were there before. All of them prisoners of a history Sweden and Norway forced upon them.

This is neither the first nor the last of the forced migrations among the Sámi people. According to the *UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*, people cannot be forced to move against their will. The right to the land is regulated by international law. Despite this, indigenous peoples are to this day still being forcibly displaced.

What does it do to us to be forced off our land? Over and over again. Forced to leave, to become someone else?

1 North Sámi boys on their new land by Akkajaur.
Year unknown, Sweden. Photo by Ludwig Wästfelt, kept by Ájtte Museum.

2 Ibba Kallok sitting by the reindeer in Bårddegiehtje guovllo.
Year unknown, Sweden. Photo by Ludwig Wästfelt, kept by Ájtte Museum.

3 Sámi from different groups gathered around a fire.
Year unknown, Sweden. Photo by Ludwig Wästfelt, kept by Ájtte Museum.

4 Women from different Sámi groups meet at a reindeer corral.
1944, Sweden. Photo by Sven Sundius, kept by Ájtte Museum.

5 Woman moving with reindeer and sledge.
Year unknown, Sweden. Photo by Ludwig Wästfelt, kept by Ájtte Museum.

DENMARK

Among Greenlanders in Denmark

People have been migrating to Greenland for thousands of years. The ancestors of today's Greenlanders migrated to the country around the beginning of the 10th century. For the hundreds of years that followed, the Inuit in Greenland lived with minimal contact to the outside world, living in a traditional hunter-gatherer culture.

Between 1721 and 1953, Greenland was a Danish colony. In the period between 1721 and 1900 only a few travelled between the two countries. Denmark kept the colony of Greenland closed to the outside world and controlled all travel in and out of the country for Greenlanders, Danes and foreigners alike.

A gradual opening was seen from 1900, with more Greenlanders and Danes travelling between the two countries. The most common reason for travelling from Greenland to Denmark in this period was education, which often meant studying theology, health and social systems, language, or to supplement the education received in Greenland. Orphaned and disabled Greenlandic children were also sent on longer stays in Denmark for care or treatment. This lasted up until the outbreak of the war in Europe in 1939. From 1939 to 1945 World War II severed contact between Greenland and Denmark due to the German occupation of Denmark. Greenland was secured by the USA, even though on a number of occasions Germany tried to establish weather stations on the east coast of Greenland. After the war, relations were re-established between Denmark and Greenland, but the USA had made agreements with Denmark which allowed them to establish a number of military bases on the island.

In 1953 Greenland became a Danish county. In the aftermath of the war, all colonising countries were being pressured by the United Nations to abandon their colonies. Instead of giving Greenland total autonomy – which was common for other former European colonies, Denmark had a referendum, and Greenland was turned into an administratively integrated part of Denmark by declaring it an 'Amt' – a larger administrative unit made up by a number of municipalities (a county). This meant that for the following 26 years, Greenland was considered an administratively governed integral part of Denmark. However, this was more in name than in actual practice.

In the following years, more and more development projects were started and a process of the industrialisation of the Greenlandic fishery began, along with centralisation of the inhabitants from smaller settlements into the main towns. An increasing number of Danish craftsmen went to Greenland to work, often only for short periods of time. This created an even higher degree of interaction between the Greenlanders and Danes, which among other things created new family ties.

In 1979 Greenland was given home rule, and several government functions were placed under Greenlandic jurisdiction. However, many of the important decisions were still being taken by the government in Copenhagen. This was the first real step towards autonomy. But home rule was not a politically viable situation, especially not for the Greenlandic politicians. There was a growing pressure from Greenland for an extension of Greenlandic autonomy, and in 2009 the administrative relationship between Denmark and Greenland changed again. Greenland acquired self-government with the possibility to 'take home' most of the political and governmental functions. Now the majority of governmental issues are determined in Nuuk by the National Parliament. With the Law of Self-Government, Greenlanders were for the first time recognised as a people, they acquired rights to what lay beneath the surface of the land, and what happens to raw materials of the island is decided by the Greenlandic government, although the Danish parliament still has the ultimate jurisdiction in areas like defence and foreign affairs.

Today, more and more people travel between the two countries, and many Greenlanders have permanent residency in Denmark. There are many reasons for this: education, vacation, family, work or health-related issues. Today, some 17,000 Greenlanders live permanently in Denmark. In Greenland the total population is close to 57,000. Approximately 85% of the population are Inuit, and 15% of the population are Danish people.

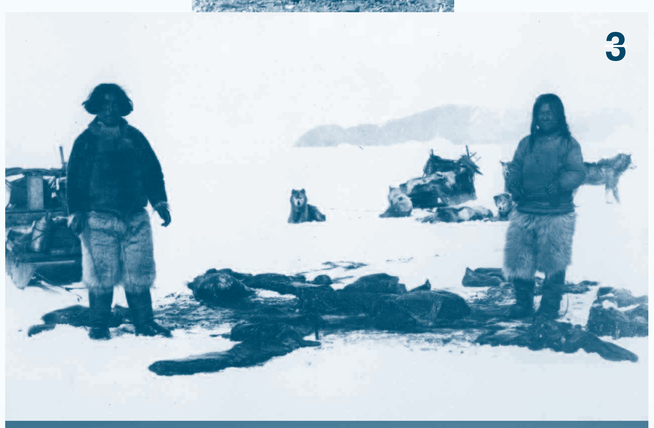
The two countries have a long common history with an unequal balance of power between them. Greenland is part of The Kingdom of Denmark with the Faroe Islands and Denmark.

The Danes and the Greenlanders differ in many ways. They have different languages, cultures, appearances, values, humour, food, and more. But the long common history between Greenland and Denmark means that the ties are still very strong. Our project *Among Greenlanders in Denmark* focuses on the Greenlanders and what they experience in their day-to-day life.

The interviews with Greenlanders living in Denmark clearly show that they are exposed to prejudice, misunderstanding and an underlying racism on a regular basis, both from individuals and society as a whole. Positive cultural encounters also take place, but it became clear that many Danes do not know much about Greenland, Greenlanders or the Greenland culture, and this contributes to a feeling of not being included into Danish society.

1 Inuit drum dance with spectators. All of the women have characteristic hairstyles and are wearing national costumes.
1930–1933, Greenland. Unknown photographer, kept by the Knud Rasmussen Archive.

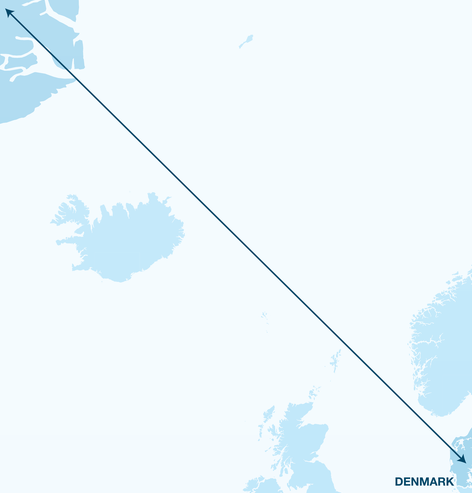
2 Inuit woman with child on her back at Dundas Mountain, Thule. Tent in the background.
1900–1910, Greenland. Photo by Krabbe, kept by the Knud Rasmussen Archive.

3 Two Greenlandic hunters with a skinned animal, probably a musk ox. Dogs and sled in the background. The 2nd Thule Expedition.
1916–1918, Greenland. Unknown photographer, kept by the Knud Rasmussen Archive.

4 Nuuk town in winter, with the Colonial Harbour and the statue of Hans Egede, the first missionary to Greenland.
2015, Greenland. Photo by Søren la Cour Jensen.

5 The Colonial Harbour in Nuuk town with colonial-period buildings.
2015, Greenland. Photo by Søren la Cour Jensen.

6 Confirmation at Vor Frelser Kirke [Church of Our Saviour] in Nuuk.
2015, Greenland. Photo by Søren la Cour Jensen.

DANMARK

Bland grönländare i Danmark

Människor har flyttat till Grönland i tusentals år. Förfäderna till dagens grönländare flyttade till landet i början av 900-talet. Under de hundratals år som följde levde inuiterna på Grönland med minimal kontakt med omvärlden och levde i en traditionell jägar- och samlarkultur.

Mellan 1721 och 1953 var Grönland en dansk koloni. Under perioden mellan 1721 och 1900 var det endast ett fåtal som reste mellan de två länderna. Danmark höll kolonin Grönland stängd för omvärlden och kontrollerade alla resor in och ut ur landet för både grönländare, danskar och utlänningar.

Från och med 1900 skedde en gradvis öppning och fler grönländare och danskar reste mellan de två länderna. Det vanligaste skälet till att resa från Grönland till Danmark under den här perioden var utbildning, vilket ofta innebar studier i teologi, hälso- och sjukvård och social välfärd, språk eller för att komplettera den utbildning man fått på Grönland. Föräldralösa och handikappade grönländska barn skickades också på längre vistelser i Danmark för vård eller behandling. Detta pågick fram till krigsutbrottet i Europa 1939. Mellan 1939 och 1945 bröt andra världskriget kontakten mellan Grönland och Danmark på grund av den tyska ockupationen av Danmark. Grönland säkrades av USA, trots att Tyskland vid ett antal tillfällen försökte upprätta väderstationer på Grönlands östkust. Efter kriget återupprättades förbindelserna mellan Danmark och Grönland, men USA hade ingått avtal med Danmark som gjorde det möjligt för dem att upprätta ett antal militärbaser på ön.

År 1953 blev Grönland ett danskt län. I efterdyningarna av kriget pressades alla länder med kolonier av FN att lämna dessa. I stället för att ge Grönland totalt självstyre - vilket var vanligt för andra före detta europeiska kolonier - genomförde Danmark en folkomröstning, och Grönland förvandlades till en administrativt integrerad del av Danmark genom att det förklarades vara ett "Amt", ett län, som är en större administrativ enhet, bestående av ett antal kommuner. Detta innebar att Grönland under de följande 26 åren betraktades som en administrativt styrd integrerad del av Danmark. Detta var dock mer till namnet än i praktiken.

Under de följande åren inleddes allt fler utvecklingsprojekt och en industrialiseringsprocess av det grönländska fisket inleddes, tillsammans med en centralisering av invånarna från mindre bosättningar till de större städerna. Allt fler danska hantverkare åkte till Grönland för att arbeta, ofta bara under korta perioder. Detta skapade en ännu högre grad av interaktion mellan grönländare och danskar, vilket bland annat skapade nya familjeband.

År 1979 fick Grönland självstyre, och flera statliga funktioner placerades under grönländsk jurisdiktion. Många av de viktiga besluten fattades dock fortfarande av regeringen i Köpenhamn. Detta var det första verkliga steget mot självstyre. Men självstyre var inte en politiskt gångbar situation, särskilt inte för de grönländska politikerna. Det fanns ett växande tryck från Grönland för en utvidgning av det grönländska självstyret, och 2009 ändrades de administrativa förbindelserna mellan Danmark och Grönland på nytt. Grönland fick självstyre med möjlighet att "ta hem" de flesta politiska och statliga funktioner. Nu avgörs majoriteten av regeringsfrågorna i Nuuk av det nationella parlamentet. I och med lagen om självstyre erkändes grönländarna för första gången som ett folk, de fick rättigheter till det som fanns under markytan, och vad som händer med öns råvaror bestäms av den grönländska regeringen, även om det danska parlamentet fortfarande har den yttersta beslutanderätten på områden som försvar och utrikesfrågor.

Idag reser allt fler människor mellan de två länderna, och många grönländare har permanent uppehållstillstånd i Danmark. Det finns många skäl till detta: utbildning, semester, familj, arbete eller hälsorelaterade frågor. I dag bor cirka 17 000 grönländare permanent i Danmark. På Grönland är den totala befolkningen nära 57 000 personer. Cirka 85 % av befolkningen är inuiter och 15 % av befolkningen är danskar.

De två länderna har en lång gemensam historia med en ojämlik maktbalans dem emellan. Grönland är en del av Konungariket Danmark tillsammans med Färöarna och Danmark.

Danskarna och grönländarna skiljer sig åt på många sätt. De har olika språk, kulturer, utseende, värderingar, humor, mat och mycket mer. Men den långa gemensamma historien mellan Grönland och Danmark gör att banden fortfarande är mycket starka. Vårt projekt Bland grönländare i Danmark fokuserar på grönländarna och vad de upplever i sin vardag.

Intervjuerna med grönländare som bor i Danmark visar tydligt att de regelbundet utsätts för fördomar, missförstånd och en underliggande rasism, både från enskilda personer och från samhället i stort. Positiva kulturella möten förekommer också, men det blev tydligt att många danskar inte vet mycket om Grönland, grönländare eller den grönländska kulturen, vilket bidrar till en känsla av att inte vara inkluderad i det danska samhället.

1 Inuiter framför trumdans inför åskådare. Alla kvinnor har karaktäristisk håruppsättning och bär traditionell klädsel.
1930-1933, Grönland. Okänd fotograf, Knud Rasmussens arkiv.

2 Inuitkvinna som bär ett barn på ryggen, Dundas Mountain, Thule. Tält i bakgrunden.
1900-1910, Grönland. Foto av Krabbe, Knud Rasmussens arkiv.

3 Två grönländska jägare med ett flått djur, antagligen en myskoxe. Hundar och släde i bakgrunden. Den andra Thuleexpeditionen.
1916-1918, Grönland. Okänd fotograf, Knud Rasmussens arkiv.

4 Nuuk på vintern, med den Koloniala hamnen och statyn av Hans Egede, den första missionären på Grönland.
2015, Grönland. Foto av Søren la Cour Jensen.

5 Den koloniala hamnen med byggnader från kolonisationens tid i Nuuk.
2015, Grönland. Foto av Søren la Cour Jensen.

6 Konfirmation i Vår Frälsares Kyrka (Vor Frelser Kirke) i Nuuk.
2015, Grönland. Foto av Søren la Cour Jensen.

KROATIEN

CROATIA

Migrationen av italienska istriener

Under 1900-talet styrdes Istrien av fyra olika stater: Österrike (1814-1918), Italien (1918-1943), Jugoslavien (1943-1991) och sedan 1991 Kroatien. I och med Italiens kapitulation och fascismens nederlag 1943 blev Istrien, som en gränsregion med stor etnisk mångfald (slaver och italienare), återigen föremål för förhandlingar. Genom det avtal som undertecknades i Belgrad den 9 juni 1945 mellan Jugoslaviens regering och Storbritanniens och USA:s regeringar delades Istriens territorium upp i zon A och zon B. Den del som låg väster om Morganlinjen (zon A), inklusive Pula och dess omedelbara omgivningar, överlåts till de allierade, och den del som låg öster om Morganlinjen (zon B) kom att stå under den jugoslaviska arméns militära förvaltning. Det var först i samband med fredsfördraget i Paris 1947 som zonerna A och B avskaffades.

Denna utveckling inledde emigrationen, eller utflyttningen, av italienare från Istrien, vilket var en särskild typ av tvångsförflyttning av en inhemsk folkgrupp som lämnade sitt hemland. Den genomfördes med hjälp av den möjlighet till italienskt medborgarskap som föreskrivs i artikel 19 i fredsfördraget från 1947. Denna rättighet beviljades i de fall där betydande nationella minoriteter bildades. Italienska medborgare som den 10 juni 1940 var bosatta på det territorium som Italien överförde till en annan stat skulle bli medborgare med fullständiga civila och politiska rättigheter i den stat till vilken territoriet överförs och förlora sitt italienska medborgarskap. I fredsavtalet angavs dock också att alla som hade italienska som sitt vanliga språk skulle ha rätt att välja italienskt medborgarskap inom ett år från det att fördraget trädde i kraft. Den som valde detta skulle behålla sitt italienska medborgarskap, men skulle vara tvungen att flytta till Italien inom ett år från den dag då valet utnyttjades. När det gäller italienarna i Istrien och staden Rijeka var optionen ett instrument för massutvandring, vilket ledde till förändringar och omvandlingar på nationell och sociokulturell nivå på Istrienhalvön.

Även om den nyetablerade regimens officiella politik gentemot italienarna präglades av "italiensk-slaviskt broderskap", valde nästan hela den italienska befolkningen, som i sin helhet uppfattade sig själv som föremål för en förföljelsepolitik som syftade till att förstöra deras nationella identitet, detta alternativ. Det som i själva verket hände var att det uppstod en stor misstänksamhet mot italienarna och en ideologiskt och nationalistiskt motiverad fientlighet. Italienare misstänktes för att vara fascister, och eftersom de ofta tillhörde överklassen (till skillnad från den talrika slaviska befolkningen) sågs de som borgerliga, den klass som de nya, socialistiskt inriktade myndigheterna försökte försvaga.

Dessa medborgare behandlades som "utlänningar" i sitt eget, numera slaviska land. De uppfattades ofta som rester av det tidigare kortvariga italienska styret i Istrien (1920-1943) som senare utvecklades till den fascistiska regimen. Hot och förnedring, till och med enstaka mord på vissa italienare under efterkrigstiden, skrämde andra italienare. För dem, liksom för hela Istrien, förändrades det sociala, religiösa och kulturella livet enormt. Som ett resultat av detta valde många av dem, de som identifierade sig som italienare (liksom många istriener med slavisk bakgrund) att åka till Italien och andra länder, till och med kontinenter (främst USA och Australien), i jakt på ett bättre liv. Utflyttningen av över 200 000 människor lämnade Istrien delvis avfolkat och utan de kulturella traditioner som fanns i de semi-urbana och urbana befolkningarna. De som valde att emigrera tillbringade vanligen flera år i flyktingläger runt om i Italien i väntan på arbetstillfällen. Det var inte lätt att anpassa sig till den nya sociala och kulturella verkligheten, eftersom de ofta betraktades som andra klassens italienare eller till och med fascister på grund av sitt beslut att lämna det socialistiska Jugoslavien.

På grund av de politiska konsekvenserna och andra återverkningar var utvandringen i årtionden inget samtalsämne inom familjerna eller på offentliga platser i Istrien. Efter att ha tystats eller varit tysta så länge uppmuntrade det nya sammanhanget vissa att öppna sig för forskare och tala ut - vilket frigör och framkallar djupa känslor på båda sidor.

1 Värdefulla föremål som italienska emigranter lämnat efter sig och som hittats inbyggda i väggarna i ett familjehus i Pula.
Ca. 1947, Kroatien. Foto av Lidija Nikočević, förvarat av Istriens Etnografiska Museum.

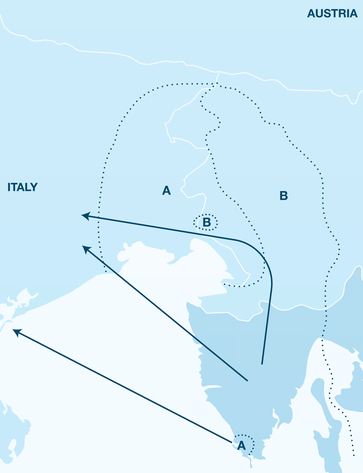
2 Demarkationslinje, gränsen för den jugoslaviska ockupationszonen.
1945, Kroatien. Fotograf okänd, förvaras av Centrum för Historisk Forskning i Rovinj.

3 Demarkationslinje i Istrien efter Londonmemorandumet.
1954, Kroatien. Fotograf okänd, förvarad av Centrum för Historisk Forskning i Rovinj.

4 Identitetskort.
1946, Kroatien. Förvaras av Istriens Etnografiska Museum.

5 Utflyttning från Pula.
1940-talet, Kroatien. Fotograf okänd, förvaras av Centrum för Historisk Forskning i Rovinj.

6 Emigranternas avfärd från Pula med Toscana-färjan.
1947, Kroatien. Fotograf okänd, bevarad av Centrum för Historisk Forskning i Rovinj.

The migration of Italian Istrians

Over the course of the 20th century Istria was governed by four different states; Austria (1814–1918), Italy (1918–1943), Yugoslavia (1943–1991) and, since 1991, Croatia. With the capitulation of Italy and the defeat of fascism in 1943, Istria, as an ethnically highly diverse border region (Slavs and Italians), was once again subject to negotiation. With the agreement signed in Belgrade on 9 June 1945 between the governments of Yugoslavia and the governments of Great Britain and the USA, the territory of Istria was divided into Zone A and Zone B. The part west of the Morgan Line (Zone A), including Pula and its immediate surroundings, was ceded to the Allies, and the part east of the Morgan Line (Zone B) came under the military administration of the Yugoslav Army. It was only until the Paris Peace Treaty in 1947 that Zones A and B were abolished.

These developments started the emigration, or the exodus, of Italians from Istria, which was a particular type of forced displacement of an indigenous national community leaving their homeland. It was implemented through the instrument of the option in favour of Italian citizenship, provided for by Article 19 of the Peace Treaty in 1947. This right was granted in cases where substantial national minorities were created. Italian citizens who were domiciled on 10 June 1940 in the territory transferred by Italy to another state were to become citizens with full civil and political rights of the state to which the territory was transferred, losing their Italian citizenship. The Peace agreement, however, also stated that all those whose customary language was Italian would be entitled to opt for Italian citizenship within a period of one year from the coming into force of the Treaty. Any person so opting would retain their Italian citizenship, but would have to move to Italy within a year from the date when the option was exercised. In the case of the Italians of Istria and the City of Rijeka, the option was an instrument of mass migration, which led to changes and transformations on the national and socio-cultural level of the Istrian peninsula.

Although the newly established regime's official policy towards the Italians was marked by "Italo-Slavic brotherhood", almost all of the Italian population, which as a whole perceived itself as the object of persecutory policies aimed at destroying their national identity, resorted to this option. What was happening on the ground was the rise of great suspicion towards Italians and an ideology- and nationalism-driven hostility. Italians were suspected of being fascists, and since they were often members of the upper class (contrary to the numerous Slavic population) they were seen as bourgeoisie, the class that the new, socialist-oriented authorities were trying to disempower.

These citizens were treated as "foreigners" in their own, now Slavic country. They were often understood as remnants of the previous short-term Italian rule in Istria (1920–1943) that later evolved into the Fascist regime. Threats and humiliation, even the occasional assassination of some Italians in the post-war phase scared other Italians. For them, as for the whole of Istria, social, religious, and cultural life changed immensely. As a result, many of them, those who identified as Italias (as well as many Istrians of Slavic background) chose to leave for Italy as well as some other countries, even continents (mostly the USA and Australia) in search of a better life. The exodus of over 200,000 people left Istria partially depopulated and lacking the cultural traditions of the semi-urban and urban populations. Those that opted to emigrate would usually spend years in refugee camps throughout Italy waiting for job opportunities. Adaptation to the new social and cultural realities was not easy, as they were often regarded as second-class Italians or even fascists due to their decision to leave socialist Yugoslavia.

Because of its political implications and other repercussions, for decades the exodus was not a topic of conversation within families nor in public spaces in Istria. Having been silenced or remaining silent for so long, the new context encouraged some to open up to researchers and to speak up – which releases and provokes deep emotions on both sides.

1 Objects of value left behind by Italian emigrants, found built into the walls of a family house in Pula.
Cca. 1947, Croatia. Photo by Lidija Nikočević, kept by the Ethnographic Museum of Istria.

2 Demarcation line, the limit of the Yugoslav occupation zone.
1945, Croatia. Photographer unknown, kept by the Centre for Historical Research Rovinj.

3 Sign of demarcation in Istria after the London Memorandum.
1954, Croatia. Photographer unknown, kept by the Centre for Historical Research Rovinj.

4 Identity card.
1946, Croatia. Kept by the Ethnographic Museum of Istria.

5 Exodus from Pula.
1940s, Croatia. Photographer unknown, kept by the Centre for Historical Research Rovinj.

6 Departure of emigrants from Pula with the Toscana ferry.
1947, Croatia. Photographer unknown, kept by the Centre for Historical Research Rovinj.

POLAND

POLEN

We met in Słupsk: Stories of the Settlers

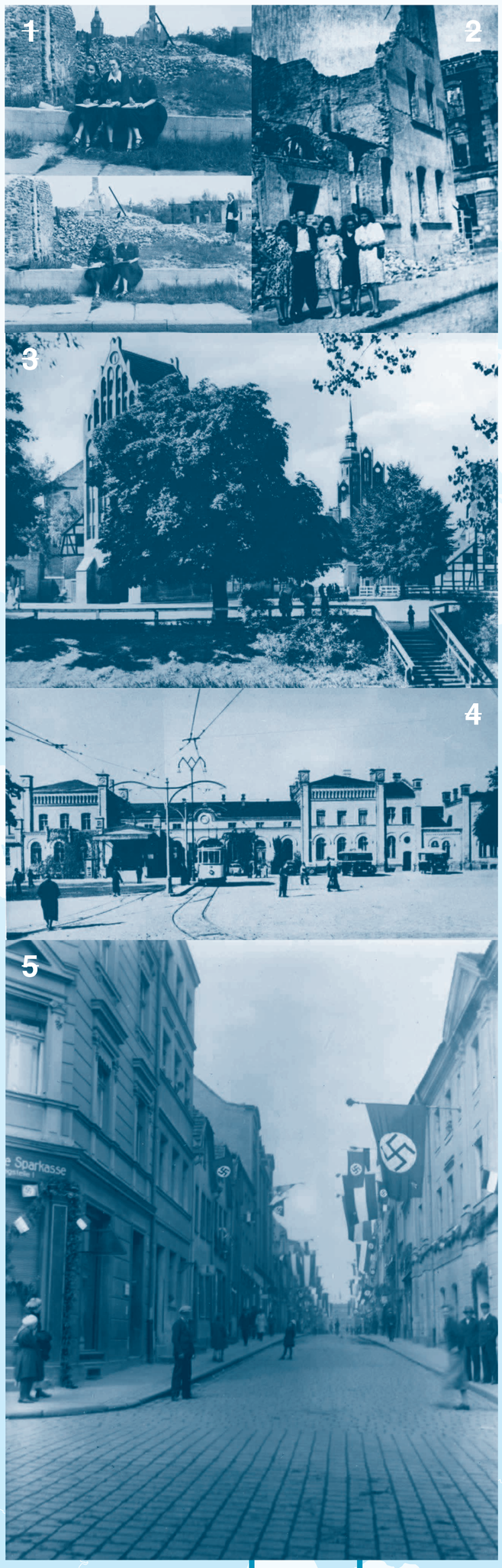
The Polish borders as we know them today are the result of the World War II and the decisions made in Yalta, and later in Potsdam, by the Big Three – the USA, Great Britain and the Soviet Union. Soviet Premier Joseph Stalin was adamant about not returning Poland's eastern territories, which the Red Army had annexed in 1939, but Poland was to be compensated by extending the western borders at the expense of Germany. Nonetheless, the country ended up 20% smaller than before World War II.

Thousands of people were forced to leave their homes, unless they agreed to forfeit their nationality and become citizens of the Soviet Union. They abandoned their homes and most of their belongings and travelled by military transports, echelons, in cattle wagons. The journey could last several weeks. They were leaving for an unknown future, in many cases heading to Pomerania. They didn't know where they would arrive or what to expect there. The authorities supported by the Soviet Union promised new land, new homes, jobs for everybody: a bright new future. People were told that they were participating in the restoration of territory to Poland. After many years of war, they wanted to believe in better days and start their lives over.

Some of the Polish settlers came from the depths of the Soviet Union, where they had been exiled after the annexation of the eastern territories by the Red Army. Some of them came from the regions of Poland that were Polish before the war and remained Polish after 1945, but were derelict after Nazi occupation. They were tempted by the promises of a better life proffered in the official propaganda.

Even during the war, Słupsk (or Stolp in Pomeranian back in the days) was a quiet, picturesque town inhabited by a German population with some Kashubians and Germans of Polish origin. But in January and February 1945, it was full of thousands of German refugees escaping from the advancing front line. On 8 March 1945 the Red Army took over the town. The first Poles came to Słupsk in April 1945. After many years of brutal war, peaceful coexistence among the three nations was impossible, which resulted in numerous personal tragedies. And the future affiliation of the land was uncertain.

Finally, during the Potsdam conference, the Big Three decided that the western Polish border would be the Oder-Neisse line, which meant that Słupsk, together with a vast swath of Pomeranian territory, would remain part of Poland. In 1950, only 1,089 inhabitants of Słupsk were people who had lived there before the war. The Germans had to leave their town, their homes and head for Germany – now divided into West and East Germany – and look for a new place they could call their own. Very few of them decided to stay. Without changing their location, they 'moved' from Germany to Poland. On the other hand, another population – devastated by the war, swept away by history – came to look for a brighter future. Both nations – German and Polish – shared the same destiny and experienced the same tragedy and had to come to terms with the same emotions begot from loss and faultless injustice. Many of them are still grappling with it today and passing it to next generations.

1 Schoolgirls among the ruins of Słupsk.
1950-1952, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

2 Polish settlers in ruins of Słupsk city centre.
1950-1952, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

3 Calm and picturesque view of Słupsk (Stolp).
1930s or 1940s, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

4 The train station in Słupsk was the very first thing the settlers saw.
Year unknown, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

5 A street in Słupsk (Stolp).
1930s or 1940s, Poland. Photographer unknown, kept by the Museum of Middle Pomerania.

Vi träffades i Słupsk: bosättarnas berättelser

De polska gränserna som vi känner till dem idag är resultatet av andra världskriget och de beslut som fattades i Jalta och senare i Potsdam av de Tre Stora - USA, Storbritannien och Sovjetunionen. Sovjets regeringschef Josef Stalin var fast besluten att inte återlämna Polens östra områden, som Röda armén hade annekterat 1939, men Polen skulle kompenseras genom att utvidga de västra gränserna på Tysklands bekostnad. Trots detta blev landet 20 procent mindre än före andra världskriget.

Tusentals människor tvingades lämna sina hem om de inte gick med på att förlora sitt medborgarskap och bli medborgare i Sovjetunionen. De övergav sina hem och de flesta av sina ägodelar och reste med militära transporter, echelonger, i boskapsvagnar. Resan kunde pågå i flera veckor. De gav sig av mot en okänd framtid, i många fall på väg mot Pommern. De visste inte vart de skulle komma eller vad de kunde förvänta sig där. De myndigheter som stöddes av Sovjetunionen lovade ny mark, nya hem, jobb för alla: en ljus ny framtid. Människor fick veta att de deltog i att återställa polskt territorium. Efter många år av krig ville de tro på bättre tider och börja om sina liv.

En del av de polska nybyggarna kom från avlägsna platser i Sovjetunionen, de hade förvisats efter Röda arméns annektering av de östra territorierna. En del av dem kom från de regioner i Polen som var polska före kriget och som förblev polska efter 1945, men som var förfallna efter den nazistiska ockupationen. De lockades av de löften om ett bättre liv som gavs i den officiella propagandan.

Även under kriget var Słupsk (eller på den tiden Stolp på pommerska) en lugn och pittoresk stad som beboddes av en tysk befolkning med några kashubier och tyskar av polskt ursprung. Men i januari och februari 1945 fylldes staden av tusentals tyska flyktingar som flydde från den framryckande frontlinjen. Den 8 mars 1945 tog Röda armén över staden. De första polackerna kom till Słupsk i april 1945. Efter många år av brutalt krig var fredlig samexistens mellan de tre nationerna omöjlig, vilket ledde till många personliga tragedier. Områdets framtida tillhörighet var osäker.

Till slut beslutade de tre stora länderna under Potsdamkonferensen att den västra polska gränsen skulle vara Oder-Neisse-linjen, vilket innebar att Słupsk, tillsammans med en stor del av det pommerska territoriet, skulle förbli en del av Polen. År 1950 var endast 1 089 invånare i Słupsk personer som hade bott där före kriget. Tyskarna var tvungna att lämna sin stad, sina hem och bege sig till Tyskland - nu uppdelat i Väst- och Östtyskland - och leta efter en ny plats som de kunde kalla sin egen. Väldigt få av dem bestämde sig för att stanna. Utan att ha rört sig "flyttade" de från Tyskland till Polen. Samtidigt kom en annan befolkningsgrupp - som hade drabbats hårt av kriget och glömts bort av historien - för att söka en ljusare framtid. Båda nationerna - den tyska och den polska - delade samma öde och upplevde samma tragedi och var tvungna att hantera samma känslor som uppstod på grund av förlust och orättvisa. Många av dem kämpar fortfarande med detta i dag och för det vidare till nästa generation.

1 Skolflickor bland Słupsks ruiner.
950-1952, Polen. Fotograf okänd, förvaras av Muséet i Mellersta Pommern.

2 Polska bosättare i ruinerna av Słupsks stadskärna.
950-1952, Polen. Fotograf okänd, förvarad av Muséet i Mellersta Pommern.

3 Lugn och pittoresk utsikt över Słupsk (Stolp).
1930- eller 1940-tal, Polen. Fotograf okänd, förvaras av Muséet i Mellersta Pommern.

4 Tågstationen i Słupsk var det allra första som nybyggarna såg.
År okänt, Polen. Fotograf okänd, förvarad av Muséet i Mellersta Pommern.

5 En gata i Słupsk (Stolp).
1930- eller 1940-tal, Polen. Fotograf okänd, förvaras av Muséet i Mellersta Pommern.

NORWAY

NORGE

“Keep quiet!”
Family secrets after World War II

Between 1940 and 1945, up to 500,000 German soldiers were temporarily moved to Norway, occupying a country with a total population of barely 3,000,000 people. That meant that one out of every six people in the country were German, and in some parts of the country the ratio was even higher. During those five years, the soldiers interacted in various ways with the local communities: they employed Norwegians, fell in love with Norwegian women, married them, got many of them pregnant, recruited political sympathisers, and brutally punished and tortured their opponents.

When the occupation ended in 1945, the Germans left behind a Norwegian population that still, more than 75 years later, struggles with the long-term consequences of these interactions. Local communities and the Norwegian government would usually harshly punish all who had supported the Germans, including the women. Many women who had been involved with a German soldier had their heads shaved and were ostracised by their families and local communities; many of the soldiers’ kids were placed in special children’s care institutions and seen as bastards that no one wanted anything to do with. Other issues were avoided in public discourse, such as the large number of companies and individuals who had worked for the Germans or supplied them with materials they needed. While many from the resistance movement were honoured for their work during the war, far from all who had risked their lives for Norway were acknowledged. Regardless of which side one had supported, various incidents during and after the war led to a range of traumas that were neither recognised nor addressed.

The history of World War II still contributes to the shaping of people’s perceptions of themselves, their family history, and family identity. In some families it is still, even two or three generations later, challenging to talk about what had happened. Interactions with the German occupiers have been discreet, hushed up, and kept quiet for too long. This was generally the case when family members were on the "wrong" side in the war, serving the occupying power or interacting with soldiers in a way that was defined as inappropriate or even tantamount to betrayal. Also, some memories of cruelty on the part of German soldiers might have been too difficult to share, like those related to torture and imprisonment. It is this that lies at the core of the Norwegian sub-project: the various personal attempts by Norwegians to cope with what happened during the temporary migration of up to 500,000 occupiers.

Shame, guilt, and fear have often been passed on from one generation to the next, especially when based on traumatic experiences or when not properly addressed and explained. Local society played a crucial role in punishing and excluding, or accepting and supporting. The children and grandchildren of those who had been punished, either during the war by the Germans or after the war by the local community, were often met with silence when they asked about what had happened. They could sense that something crucial had happened, but had to accept that parents or grandparents simply would not speak about it.

1 The true face of war: Scorched-earth warfare: The town of Vadsø was totally destroyed by the Germans when they withdrew from Finnmark.
1944, Norway. Kept by Norway's Resistance Museum.

2 Norwegian workers at German facilities: German military facilities were largely built with the help of Norwegian labour and Norwegian contractors. Here, gun position IV is being built in the coastal fort at Kristiansand.
1941–1942, Norway. Kept by the National Archives of Norway.

3 Inauguration of barracks at Møvik. The German soldiers celebrate a new barrack building at Batterie Vara and are served by a Norwegian waitress.
1943, Norway. Photo by Dagfinn Pettersen, kept by the Vest-Agder Museum.

4 Occupation and everyday life: German soldiers were present in Norwegian villages and towns during the war, and there were many points of contact. Here, German soldiers buy fresh products from a local market trader in Kristiansand.
1940, Norway. Kept by the Vest-Agder Museum.

5 Mural from the canteen at the German coastal battery Nordberg on Lista. The artist, the German soldier Rudolf Lüdtke, was stationed at the battery during the war. He painted cosy everyday scenes with Germans and locals. Here is one of the village's young women in a romantic relationship with a German soldier in the coastal artillery.
Cca. 1942, Norway. Kept by the Vest-Agder Museum.

NORGE: “Håll tyst!”
Familjehemligheter efter andra världskriget

Mellan 1940 och 1945 flyttades upp till 500 000 tyska soldater tillfälligt till Norge och ockuperade ett land med en total befolkning på knappt 3 000 000 människor. Det innebar att var sjätte person i landet var tysk, och i vissa delar av landet var förhållandet ännu högre. Under dessa fem år interagerade soldaterna på olika sätt med lokalsamhället: de anställde norrmän, förälskade sig i norska kvinnor, gifte sig med dem, gjorde många av dem gravida, rekryterade politiska sympatisörer och straffade och torterade brutalt sina motståndare.

När ockupationen upphörde 1945 lämnade tyskarna efter sig en norsk befolkning som fortfarande, mer än 75 år senare, kämpar med de långsiktiga konsekvenserna av dessa interaktioner. Lokalsamhället och den norska regeringen straffade vanligtvis hårt alla som hade stött tyskarna, inklusive kvinnorna. Många kvinnor som hade haft ett förhållande med en tysk soldat fick sina huvuden rakade och blev utstötta av sina familjer och lokalsamhället. Många av soldaternas barn placerades på särskilda barninstitutioner och betraktades som oäktingar som ingen ville ha något att göra med. Andra frågor undveks i det offentliga samtalet, till exempel det stora antalet företag och enskilda personer som hade arbetat för tyskarna eller försett dem med material som de behövde. Även om många från motståndsrörelsen hedrades för sitt arbete under kriget, var det långt ifrån alla som hade riskerat sina liv för Norge som fick ett erkännande. Oavsett vilken sida man hade stött, ledde olika händelser under och efter kriget till en rad trauman som varken erkändes eller togs upp.

Andra världskrigets historia bidrar fortfarande till att forma människors uppfattning om sig själva, sin familjehistoria och sin familjeidentitet. I vissa familjer är det fortfarande, till och med två eller tre generationer senare, svårt att tala om vad som har hänt. Samspelet med de tyska ockupanterna har varit diskret, tyst och nedtystat alltför länge. Detta var i allmänhet fallet när familjemedlemmar befann sig på “fel” sida i kriget, tjänade ockupationsmakten eller interagerade med soldater på ett sätt som definierades som olämpligt eller till och med liktydigt med förräderi. Vissa minnen av grymhet från de tyska soldaternas sida kan också ha varit för svåra att dela med sig av, till exempel minnen som rör tortyr och fängslande. Det är detta som är kärnan i det norska delprojektet: norrmännens olika personliga försök att hantera vad som hände under den tillfälliga inflyttningen av upp till 500 000 ockupanter.

Skam, skuld och rädsla har ofta förts vidare från en generation till nästa, särskilt när de grundar sig i traumatiska upplevelser eller när de inte har tagits upp och förklarats ordentligt. Det lokala samhället spelade en avgörande roll när det gällde att straffa och utesluta eller att acceptera och stödja. Barn och barnbarn till dem som hade straffats, antingen under kriget av tyskarna eller efter kriget av lokalsamhället, möttes ofta av tystnad när de frågade om vad som hade hänt. De kunde känna att något avgörande hade hänt, men var tvungna att acceptera att föräldrarna eller mor- och farföräldrarna helt enkelt inte ville tala om det.

1 Krigets sanna ansikte: Den brända jordens taktik: Vadsø stad totalförstördes av tyskarna när de drog sig tillbaka från Finnmark.
1944, Norge. Bevaras av Norges Motståndsmuseum.

2 Norska arbetare vid tyska anläggningar: Tyska militära anläggningar byggdes till stor del med hjälp av norsk arbetskraft och norska entreprenörer. Här byggs skyddsvärn IV i kustfästningen i Kristiansand.
1941-1942, Norge. Förvaras av Norges Nationalarkiv.

3 Invigning av kasernerna i Møvik. De tyska soldaterna firar en ny kasernbyggnad vid Batterie Vara och blir serverade av en norsk servitris.
1943, Norge. Foto av Dagfinn Pettersen, bevarat av Vest-Agder-muséet.

4 Ockupation och vardagsliv: Tyska soldater var närvarande i norska byar och städer under kriget, och det fanns många kontaktpunkter. Här köper tyska soldater färska produkter av en lokal marknadshandlare i Kristiansand.
1940, Norge. Förvarad av Vest-Agder-museet.

5 Muralmålning från matsalen vid det tyska kustbatteriet Nordberg på Lista. Konstnären, den tyske soldaten Rudolf Lüdtke, var stationerad vid batteriet under kriget. Han målade gemytliga vardagsscener med tyskar och lokalbefolkning. Här är en av byns unga kvinnor i ett romantiskt förhållande med en tysk soldat i kustartilleriet.
Ca. 1942, Norge. Förvaras av Vest-Agder-muséet.

LITAUEN

LITHUANIA

Förintelsen i Litauen

Efter Nazitysklands angrepp mot Polen den 1 september 1939, blev Vilnius en tillflyktsort i Östeuropa och 1939-1940 erbjöd man tillfälligt skydd åt över 30 000 polska flyktingar (bland dem mer än 11 000 judar). Trots Vilnius storlek - med en befolkning på cirka 210 000 invånare under förkrigstiden - visade sig flyktingströmmen vara en utmaning. Där gav stadens befintliga judiska infrastruktur ett aldrig tidigare skådat stöd till judiska flyktingar, i skuggan av den begynnande förintelsen i Polen.

Den 22 juni 1941 anfölls Sovjetunionen av Nazityskland, och Litauen ockuperades inom en vecka. Röda armén drog tillbaka sovjetiska tjänstemän och civila, varav många var judar. Judarna där var redan medvetna om judarnas öde i Polen när nazisterna hade kommit för att ockupera landet. Tyvärr lyckades inte alla fly från landet. Många dödades under de judeförföljelser som initierades av nazisterna och genomfördes av lokala kollaboratörer under krigets första dagar.

Massavrättningarna av judar, vilka organiserades av tyska SS och säkerhetspolisen, genomfördes av särskilda utrotningsgrupper, lokal polis och lokala medarbetare. De varade från slutet av juni 1941 till juli 1944. Innan andra världskriget bodde ca 200 000 judar i Litauen. Cirka 80 procent av dem dödades före 1942. De judar som levde kvar i Vilnius, Kaunas, Šiauliai och flera mindre städer, drevs in i getton under andra halvan av 1941 och genomled fruktansvärda förhållanden i fångenskap.

Judarna i gettona försökte inte ge upp. Särskilt de unga anslöt sig till underjordiska antinazistiska organisationer och försökte göra väpnat motstånd mot nazisterna. Trots enorma risker och stora förluster var detta det mest effektiva sättet att göra motstånd. I januari 1942 proklamerade man i Vilnius getto: “Vi kommer inte att ledas som lamm till slakt!”. Planer utarbetades för att fly till skogarna i östra Litauen och västra Vitryssland, där antifascistiska partisangrupper var aktiva. De judiska partisanerna var otillräckligt beväpnade, saknade militär erfarenhet och led av den ständiga antisemitismen från sina icke-judiska medkombattanter. Cirka 2 000 fångar från den underjordiska motståndsrörelsen i gettona lyckades fly därifrån och ansluta sig till de sovjetiska partisanerna i skogarna.

När gettot i Vilnius stängdes i september 1943 sköts en del av fångarna i Paneriai-skogen nära Vilnius, medan andra deporterades till nazisternas tvångsarbetsläger i Estland och Lettland samt till nazisternas koncentrationsläger i Polen. År 1944, när nazisterna drog sig tillbaka från Litauen, dödades en del av de kvarvarande judarna i Kaunas- och Šiauliaigettona i IX fortet i Kaunas och i de närliggande skogarna i Šiauliai, medan de övriga deporterades till de nazistiska koncentrationslägren i Stuffhof, Dachau och Auschwitz.

I början av juli 1944 hade totalt 196 000 judar dödats i Litauen. Knappt 9 000 judar lyckades överleva förintelsen. Bland dem fanns judar som lyckades fly till Sovjetunionen under krigets första dagar eller som överlevde nazisternas koncentrationsläger. Andra stannade kvar och antingen tog skydd bland lokalbefolkningen eller anslöt sig till kampen tillsammans med de sovjetiska partisanerna eller Röda armén.

För många överlevande från förintelsen var det mycket svårt att börja ett nytt liv i ett land som hade förvandlats till en samling massgravar för deras nära och kära. Den alltmer antisemitiska politiken gentemot den judiska befolkningen, myndigheternas förföljelse, begränsningarna av det religiösa och kulturella livet och förstörelsen av deras arv tillsammans med förnekandet av förintelsen genom att kalla de judiska offren för “sovjetmedborgare” tvingade dem att leva under omöjliga förhållanden. Före detta gettofångar började bygga upp judiska emigrationsvägar från Litauen till Polen och vidare till Israel. När staten Israel väl hade bildats lovade Sovjetunionen att låta alla judar som så önskade lämna landet, men när Israel började vända sig mot väst, hindrade den så kallade järnridån de som fortfarande bodde i Litauen från att lämna landet. Judarna kämpade tillbaka och använde sig av alla möjliga sätt att försöka emigrera. Deras önskan att bli repatrierade och få ansluta sig till sina släktingar förstärktes ytterligare av deras önskan att fly till den fria världen. De israeliska myndigheterna utvecklade ett bra stödsystem för dem som emigrerade till Israel (aliyah), så deras integration där var mindre problematisk. “Äntligen hemma!” var den vanligaste känslan bland de överlevande från Förintelsen och de som kunde repatrieras till Israel efter andra världskriget samt under den efterföljande sovjettiden.

1 En lång kö av krigsflyktingar i Vilnius väntade ofta på olika institutioner där de gavs stöd.
1939, Litauen. Foto av Boleslowa och Edmund Zdanowscy, bevarat av M. K. Čiurlionis Nationella Konstmuseum.

2 Kvinnliga boende äter lunch på det judisk-ortodoxa boendet för krigsflyktingar.
1939, Litauen. Foto av Boleslowa och Edmund Zdanowscy, bevarat av M. K. Čiurlionis Nationella Konstmuseum.

3 Portarna till gettot i Vilnius.
1941-1943, Litauen. Fotograf okänd, förvaras av Vilna Gaon Museum för Judisk Historia.

4 Deportation från gettot i Kaunas till nazisternas koncentrationsläger.
1940-talet, Litauen. Fotograf okänd, bevarad av Vilna Gaon Museum för Judisk Historia.

5 Den sovjetiska extraordinära kommissionen i Paneriai gräver upp lik från massgravar.
1944, Litauen. Fotograf okänd, bevarad av Vilna Gaon Museum för Judisk Historia.

6 Det före detta koncentrationslägret Stutthof idag.
2017, Litauen. Foto av Neringa Latvyte.

Vilnius

Holocaust in Lithuania

After Nazi Germany’s attack on Poland on 1 September 1939, Vilnius became a site of refuge in Eastern Europe and in 1939–1940 offered temporary shelter to over 30,000 Polish refugees (among them more than 11,000 Jews). Despite Vilnius’s size – with a population of around 210,000 in the pre-war period – the flood of refugees proved a challenge. There the existing Jewish infrastructure of the city granted Jewish refugees unprecedented aid for migrant life in the shadow of the incipient Holocaust in Poland.

On 22 June 1941, Nazi Germany attacked the Soviet Union and Lithuania was occupied within a week. The Red Army withdrew Soviet officials and civilians, many of whom were Jewish. The Jews were already aware of the fate of the Jews in Poland once the Nazis had come to occupy it. Unfortunately, not all managed to escape the country successfully. Many were killed during the pogroms initiated by the Nazis and carried out by local collaborators in the first days of the war.

The mass killings of Jews organized by the German SD and German Security Police and conducted by Special Extermination Squads, local police, and local collaborators continued from late June 1941 until July 1944. Before World War II, there were approx. 200,000 Jews living in Lithuania. Some 80 percent of them were killed before 1942. Those Jews who remained alive in Vilnius, Kaunas, Šiauliai, and a number of smaller towns, were herded into the ghettos in the second half of 1941 and endured terrible conditions of imprisonment.

The Jews in the ghettos tried not to give up. The young ones in particular joined underground anti-Nazi organisations, seeking to resist the Nazis with armed force. Despite huge risks and big losses this was the most effective means of resistance. In January 1942, the proclamation “We will not be led like lambs to the slaughter!” was made in the Vilnius ghetto. Plans were developed to escape to the forests of Eastern Lithuania and Western Belarus where anti-fascist partisan groups were active. Insufficiently armed and lacking military experience, the Jewish partisans suffered the constant anti-Semitism of their Gentile fellow combatants. Some 2,000 prisoners of the ghetto underground resistance managed to escape from the ghettos and join the Soviet partisans in the woods.

When the Vilnius ghetto was liquidated in September 1943, some of the prisoners were shot in the Paneriai forest near Vilnius, while others were deported to the Nazi forced labour camps in Estonia and Latvia, as well as to the Nazi concentration camps and Poland. In 1944, when the Nazis were withdrawing from Lithuania, part of the remaining Jews in the Kaunas and Šiauliai ghettos were killed in the IX Fort in Kaunas and in the nearby forests in Šiauliai, while the others were deported to the Nazi concentration camps in Stuffhof, Dachau, and Auschwitz.

By the beginning of July 1944, a total of 196,000 Jews had been killed in Lithuania. Only up to 9,000 Jews managed to survive the Holocaust. Among them were Jews who were able to escape to the Soviet Union during the first days of the war or who survived the Nazi concentration camps, or stayed behind, either sheltering among the local population or joining the fight alongside the Soviet partisans or the Red Army.

For many Holocaust survivors it was very difficult to start a new life in a country that had turned into a collection of mass graves of their loved ones. The increasingly anti-Semitic policies towards the Jewish community, persecution by the authorities, restrictions on religious and cultural life, and the destruction of their heritage together with the denial of the Holocaust in calling the Jewish victims “Soviet citizens” forced the Jewish community to live under impossible conditions. Former ghetto prisoners began to build Jewish emigration routes from Lithuania to Poland and further, to Israel. Once the State of Israel was established, the USSR promised to allow all Jews who wished to do so to leave, but when Israel began to turn to the West, the so-called Iron Curtain prevented those still living in Lithuania from leaving. The Jews fought back and used every possible way to try and leave. Their desire to be repatriated and join their relatives was further intensified by their wish to escape to the free world. The Israeli authorities developed a good system of support for those who were making *aliyah* (emigrating) to Israel, so their integration there was less problematic. “Finally, home!” was the most common sentiment amongst the Holocaust survivors and those who were able to be repatriated in Israel after World War II and the Soviet era that followed.

1 A long queue of war refugees in Vilnius often waited in various institutions where they were given support.
1939, Lithuania. Photo by Boleslowa and Edmund Zdanowscy, kept by the M. K. Čiurlionis National Museum of Art.

2 Female residents at the Orthodox Jewish war refugee dormitory having lunch.
1939, Lithuania. Photo by Boleslowa and Edmund Zdanowscy, kept by the M. K. Čiurlionis National Museum of Art.

3 Gates of the Vilnius ghetto.
1941-1943, Lithuania. Photographer unknown, kept by the Vilna Gaon Jewish History Museum.

4 Deportation from the Kaunas ghetto to the Nazi concentration camps.
1940s, Lithuania. Photographer unknown, kept by the Vilna Gaon Jewish History Museum.

5 Exhumation of the pits of the mass exterminations by the Soviet Extraordinary Commission in Paneriai.
1944, Lithuania. Photographer unknown, kept by the Vilna Gaon Jewish History Museum.

6 The former Stutthof concentration camp nowadays.
2017, Lithuania. Photo by Neringa Latvyte.

SLOVENIA

SLOVENIEN

Up YU Go!
Stories About Identities on the Line

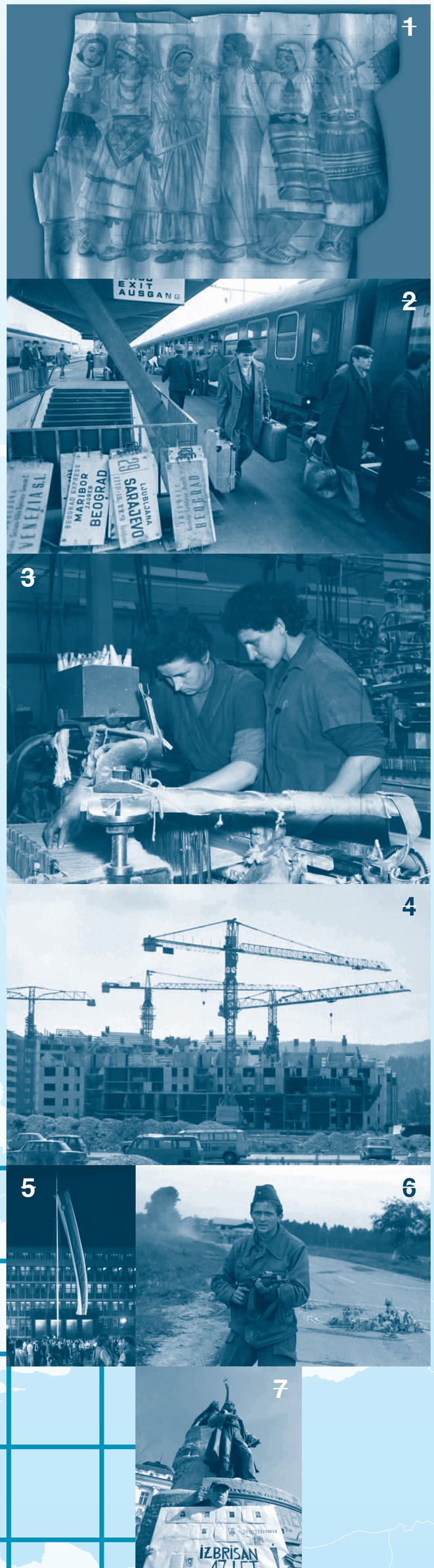
In the aftermath of World War II the so-called Second Yugoslavia emerged in Southeast Europe, and was composed of six socialist republics: Slovenia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Montenegro, and Serbia; and two autonomous provinces within Serbia (Vojvodina and Kosmet), six nations, three major religious groups (Orthodox Christians – to which most of the Serbs, Montenegrins, and Macedonians belonged; Roman Catholics – mostly Croats and Slovenes; and Muslims – predominantly inhabiting the regions of Bosnia and Herzegovina, south-western Serbia, and the AP of Kosovo and Metohija), and many more nationalities and ethnic groups.

As Yugoslavia was conceived as a community of equal nations and nationalities, the guiding principle of its post-war inter-ethnic policy was summarised by the slogan “Brotherhood and Unity”. The policy prescribed that Yugoslavia’s nations and national minorities were equal groups that coexisted peacefully in the federation. Throughout the country many factories, schools, public venues, folklore ensembles, and sports teams were commonly called "Brotherhood and Unity", as was the main, modern Ljubljana-Zagreb-Beograd-Skopje highway, which was built between 1947 and the mid-1960s to connect four constituent republics and the country as a whole.

Migrations within its borders soon became very common: some were incentivised (or prescribed) by the central government, others by budding industrialisation, urbanisation, and post-war rebuilding. Some moved in order to find employment, others to pursue specialised education, independence, or to fulfil professional requirements. Many followed their hearts, some moved to join their spouses or family members, while others needed a change of scene or sought new opportunities.

After years of emigration Slovenia, the northernmost of the six federal republics, became an attractive destination in the 1970s. Although records are scarce and incomplete, it is estimated that up to 290,000 people moved to Slovenia between 1945 and 1990. In the years leading up to Slovenia’s independence in 1991 and the dissolution of Yugoslavia amid the Yugoslav Wars, attitudes towards newcomers became increasingly hostile, as they started to be seen as unwanted foreigners or even enemies of the newly-formed national state.

In the 1980s and 1990s, expressions of intolerance and exclusion started to bubble up to the surface. Immigrants coming from the south of the country were widely characterized as the lower, working class of the population, and were labelled "čefurji", "Jugosi", “those from down there” – words that were used to exclude, to differentiate the Yugoslav “immigrants” from the “native” Slovene population. They were also stigmatised because of the last letters in their surnames (-ić is a non-Slovene ending), and treated as second-class citizens. Citizenship laws, which were changed and/or passed in the 1990s in all of the former Yugoslav republics, were among the leading “legal” mechanisms behind the disintegration of Yugoslavia. At the same time, they deprived or excluded groups of citizens who resided in republics from which they did not originate. Officially, on 26 February 1992, 25,671 people of non-Slovene origin were erased from the permanent residence record, losing all of the rights they had enjoyed up to that point. Frictions also arose within individual communities that were affected by the ideological conflicts and the divisions of the Yugoslav wars that were fought, on and off, for almost a decade. It is estimated that 140,000 people lost their lives in the conflict, among them many relatives, friends and acquaintances of those who had settled in Slovenia. Often, their ancestral homes had been destroyed, and once familiar places had become theatres of war (and war crimes). Family ties as well as habitual, frequent mobility across the larger area were severed or severely hindered. Identities, personal and collective, were weaponised by the battling sides, and the processes of belonging/exclusion became fraught with existential danger, entangled in frequently contrasting emotions. The process of forming one’s own identity within the newly formed Slovene Republic against the backdrop of a family history of migration thus became fragmented, pressurised, and finally, fluid.

1 Fragment of the History of the Slovenes fresco – draft depicting six embracing women wearing the national costumes of the Yugoslav nations representing the brotherhood and unity of the new Yugoslavia, cardboard coloured chalk.
1958, Slovenia. Drawing by Slavko Pengov, kept by the National Museum of Contemporary History.

2 Migrant workers at the Ljubljana Railway Station.
1974, Slovenia. Photo by Svetozar Busić, kept by the National Museum of Contemporary History.

3 Macedonian weavers visiting the IBI cotton production company in Kranj.
1963, Slovenia. Photo by Edi Šelhaus, kept by the National Museum of Contemporary History.

4 The construction of the residential housing of Fužine in Ljubljana.
1980, Slovenia. Photo by Svetozar Busić, kept by the National Museum of Contemporary History.

5 Proclamation of Slovenia’s independence.
1991, Slovenia. Photo by Nace Bizilj, kept by the National Museum of Contemporary History.

6 Soldier of the Yugoslav’s People’s Army in Moste pri Komendi. Following Slovenia's declaration of independence, the brief war fought between the Slovene Territorial Defence and the Yugoslav People's Army was the first of a wave of conflicts which swept through the former Yugoslavia.
1991, Slovenia. Photo by Tone Stojko, kept by the National Museum of Contemporary History.

7 A public demonstration drawing attention to the plight of those still waiting for the redress of injustices, seventeen years after erasure from Slovenia’s permanent residence record.
2009, Slovenia. Photo by Tomi Lombar, kept by the National Museum of Contemporary History/DELO.

Upp YU Go!
Berättelser om identiteter i farozonen

Efter andra världskriget uppstod det så kallade andra Jugoslavien i sydöstra Europa. Det bestod av sex socialistiska republiker: Slovenien, Kroatien, Bosnien och Hercegovina, Makedonien, Montenegro och Serbien samt två autonoma provinser inom Serbien (Vojvodina och Kosmet). Sex nationer med tre stora religiösa grupper. De flesta serber, montenegriner och makedonier var ortodoxt kristna. Kroater och slovener var främst romerska katoliker. I regionerna Bosnien och Hercegovina, sydvästra Serbien och Kosovo och Metohija bodde huvudsakligen muslimer. Dessutom fanns det många fler nationaliteter och etniska grupper.

Eftersom Jugoslavien var tänkt som en gemenskap av jämlika nationer och nationaliteter, sammanfattades den vägledande principen för dess interetniska politik efter kriget med parollen “Broderskap och enhet”. Politiken föreskrev att Jugoslaviens nationer och nationella minoriteter var likvärdiga grupper som samexisterade fredligt i federationen. I hela landet kallades många fabriker, skolor, offentliga platser, folkmusikgrupper och idrottslag för “Broderskap och enhet”. Det gällde även den stora, moderna motorvägen Ljubljana-Zagreb-Beograd-Skopje, som byggdes mellan 1947 och mitten av 1960-talet för att förbinda delrepublikerna och landet som helhet.

Migration inom landets gränser blev snart mycket vanligt: vissa uppmuntrades (eller blev ålagda) av centralregeringen, andra av den spirande industrialiseringen, urbaniseringen och återuppbyggnaden efter kriget. En del flyttade för att hitta arbete, andra för att få specialiserad utbildning, för att bli självständiga eller för att uppfylla yrkeskrav. Många följde sina hjärtan, vissa flyttade för att ansluta sig till sin make eller familjemedlemmar, medan andra behövde byta miljö eller sökte nya möjligheter.

Efter år av emigration blev Slovenien, den nordligaste av de sex federala republikerna, ett attraktivt resmål på 1970-talet. Även om det finns få och ofullständiga register uppskattas det att upp till 290 000 personer flyttade till Slovenien mellan 1945 och 1990. Under åren fram till Sloveniens självständighet 1991 och upplösningen av Jugoslavien i samband med Jugoslavienkrigen blev inställningen till nyanlända alltmer fientlig, eftersom de började ses som oönskade utlänningar eller till och med som fiender till den nybildade nationalstaten.

Under 1980- och 1990-talen började uttryck för intolerans och utanförskap att bubbla upp till ytan. Invandrare som kom från södra delen av landet karaktäriserades allmänt som den lägre, arbetande klassen av befolkningen och kallades “čefurji”, “Jugosi”, “de där nere” - ord som användes för att utesluta, för att skilja de jugoslaviska “invandrarna” från den “infödda” slovenska befolkningen. De stigmatiserades också på grund av de sista bokstäverna i sina efternamn (-ić är en icke-slovensk ändelse) och behandlades som andra klassens medborgare. Medborgarskapslagarna, som ändrades och/eller antogs på 1990-talet i alla de före detta jugoslaviska republikerna, var en av de främsta “rättsliga” mekanismerna bakom Jugoslaviens upplösning. Medborgare som var bosatta i republiker som de inte kom från berövades på sina rättigheter och uteslöts. Officiellt raderades 25 671 personer med icke-slovenskt ursprung från registret över permanent bosatta personer den 26 februari 1992. Därmed förlorade de alla rättigheter som de hade åtnjutit fram till dess. Friktioner uppstod också inom enskilda samhällen som påverkades av de ideologiska konflikterna och splittringarna i de jugoslaviska krigen som utkämpades, till och från, i nästan ett decennium. Man uppskattar att 140 000 människor förlorade sina liv i konflikten, bland dem många släktingar, vänner och bekanta till dem som hade bosatt sig i Slovenien. Ofta hade deras gamla hem förstörts, och en gång välbekanta platser hade blivit krigsskådeplatser (och platser för krigsbrott). Familjekontakter och den fria rörligheten bröts eller hindrades allvarligt. Personliga och kollektiva identiteter användes som vapen av de stridande sidorna, och processerna för tillhörighet/uteslutning blev fyllda av existentiella faror och sammanflätade med ofta kontrasterande känslor. Processen att forma sin egen identitet i den nybildade slovenska republiken mot bakgrund av en familjehistoria av migration blev således fragmenterad, pressad och slutligen flytande.

1 Fragment av fresken Slovenernas historia - utkast som föreställer sex kvinnor i jugoslaviska nationers dräkter som representerar det nya Jugoslaviens brödraskap och enhet, pastellmålning.
1958, Slovenien. Teckning av Slavko Pengov, förvarad av det Nationella Muséet för Nutidshistoria.

2 Migrantarbetare vid Ljubljanas järnvägsstation.
974, Slovenien. Foto av Svetozar Busić, förvarat av det Nationella Muséet för Nutidshistoria.

3 Makedonska vävare som besöker IBI:s bomullsföretag i Kranj.
1963, Slovenien. Foto av Edi Šelhaus, förvarat av det Nationella Muséet för Nutidshistoria.

4 Byggandet av bostadsområdet Fužine i Ljubljana.
1980, Slovenien. Foto av Svetozar Busić, förvarat av det Nationella Muséet för Nutidshistoria.

5 Utropandet av Sloveniens självständighet.
1991, Slovenien. Foto av Nace Bizilj, förvarat av det Nationella Muséet för Nutidshistoria.

6 Soldat i den jugoslaviska folkarmén i Moste pri Komendi. Efter Sloveniens självständighetsförklaring var det korta krig som utkämpades mellan det slovenska territorialförsvaret och den jugoslaviska folkarmén det första i en våg av konflikter som svepte genom det forna Jugoslavien.
1991, Slovenien. Foto av Tone Stojko, förvarat av det Nationella Muséet för Nutidshistoria.

7 En offentlig demonstration för att uppmärksamma situationen för dem som fortfarande väntar på att få upprättelse för orättvisor, sjutton år efter att de har raderats från Sloveniens register för permanenta uppehållstillstånd.
2009, Slovenien. Foto av Tomi Lombar, förvarat av Nationella Muséet för Nutidshistoria. /DELO.

IN BETWEEN PROFESSIONALISM AND PERSONAL INVOLVEMENT

As members of the project group, we wanted to make unheard voices heard and to fill blanks in the perception of our joint history. To do so, we leaned on our informants experiences, and we asked them to share very personal stories, some of which had never been shared before. It was a lot to ask for, and we are well aware that we received more than could have hoped for. As museum professionals we are mediators, somewhere in between our informants and you as a visitor, and we experienced many ethical challenges along the way, both on a professional and personal level.

Neringa Latvyte, age 44 (Lithuania)

"I was touched personally as a woman, as a daughter, as a mother by the subject of silence and women's traumas. The different forms of violence (physical, verbal, visual, emotional, moral) that all of the survivors experienced and their tremendous efforts to cope with all the traumatic experiences and at the same time trying to hide their terrible stories from family members in order to protect them had a huge emotional impact on me."

Kathrin Pabst, age 49 (Norway)

"The people I met and the stories I heard touched me deeply. They gave me a new kind of understanding of the many layers and pieces we all consist of and our continuous attempts to make the best out of life."

Elina Nygård, age 46 (Sweden)

"It's been harder than I thought to work on this project. There are so many sad and unfair stories to handle. At times we have been quite drained of energy. We have been drinking a lot of coffee and racking our brains, trying to present it in a fair way. People have shown us great trust that we are very grateful for."

Urška Purg, age 37 (Slovenia)

"I feel like I have been invited to so many people's homes – without visiting them – offering themselves as they are and I am incredibly honoured and have an enormous respect for them all. As if I have been on this huge life adventure with them, where life was brutal and magical, sharp and soft, happy and sad. And I have the overwhelming need to give my best to get these stories heard in a way their storytellers would want and be proud of."

Katarzyna Maciejewska, age 44 (Poland)

"During the whole process I had a strong belief: an individual is always important and so is somebody's life-story. Every life-story creates what we call history, but also progress, it pushes the world forward."

Tamara Nikolić Djerić, age 37 (Croatia)

"I'm part of the community I'm researching. So at the beginning, I only wanted to follow as an administrator, since I thought it would be too difficult for me. Fate wanted something else. Now, I feel as if it was my duty to act as facilitator for the very different stories and destinies I heard and witnessed, because I could relate to it. Somehow, it was also a personal rediscovery and reposition. An awkward feeling of being an amphibian."

Søren la Cour Jensen, age 49 (Denmark)

"The intimacy and deep trust you experience when being invited into another person's life is both precious and widens your perspective on life. To be able to share this and thereby make a positive difference is a gift which is given and which must be passed on."

Gunhild Aaby, age 51 (Norway)

"When we started this process, I thought the topic was unproblematic – it was all history. Then, after having met the informants, I realised these stories from the past still are alive, that they affect people's lives today, forming their identities, touching the very core of their lives. I had to rethink my own judgement on how history affects us on a personal level."

Corinne Brenko, age 34 (Slovenia)

"While listening to the stories being told to me, I often felt angry at the casual, mindless injustice we impose upon each other as individuals and as communities. I also felt deep gratitude and a moral obligation towards our informants to present their stories and preserve their individuality, their agency to the best of our ability. In doing so – maybe most surprisingly – I felt less alone, as in their words I could recognise my own layered identities and sometimes conflicting emotions."

Ivalo Katrine Birthe Foget Olsvig, age 31 (Denmark)

"As a Greenlandic-Danish person, I related to all my informants - the good and the bad stories. I was so moved by their courage to tell their stories, it made me more courageous when I encounter injustice. I'm grateful for that, thank you / Qujanaq!"

Donata Armakauskaitė, age 35 (Lithuania)

"After working with all traumatic stories, I just somehow feel more empathy for people who have to make difficult decisions every day. Also we developed much more solidarity with colleagues and I can feel that we support each other more strongly on the personal and professional level. I think all the stories we heard had a huge impact on us and we will never be the same as in the beginning of this project."

Dorota Ciecholewska, age 60 (Poland)

"The interviews affected me deeply and I often shared the interviewees' emotions while hearing their stories and realising whom they had become. I learnt a lot, especially about acceptance of life the way it is – this was particularly amazing for me. The interviews showed that tolerance and humanitarianism were not blighted by the war. I'm glad I had a chance to experience it all."

Marzenna Mazur, age 59 (Poland)

"I have always thought about stories of the post-war settlers in Slupsk as an important part of the history of Pomerania. Not only because it is a significant part of the work of our museum – telling about the complicated history of the region – but also because the war and the everyday struggle following it were always present in the lives of people of my generation. I'm glad that we have an opportunity to share these personal testimonies with the public, so that they won't be forgotten and – perhaps – they will help people to understand history and to shape their future."

MELLAN PROFESSIONALISM OCH PERSONLIGT ENGAGEMANG

Som deltagare i projektet ville vi ge plats åt ohörda röster och fylla i luckor i vår gemensamma historieskrivning. För att göra det lyssnade vi på våra informanters erfarenheter och bad dem dela med sig av sina personliga berättelser, ibland för första gången. Det var mycket att fråga efter och vi är väl medvetna om att vi fick ta del av mer än vi hade vågat hoppats på. Som museianställda är vi förmedlare, någonstans mellan våra informanter och dig som besökare. Vi funderade över många etiska frågeställningar, både på professionell och personlig nivå, under arbetets gång.

Neringa Latvyte, 44 (Litauen)

"Jag berördes personligen, som kvinna, som dotter och som mamma, av ämnet tystnad och kvinnliga trauman. De olika sorters våld (fysiskt, verbalt, synligt, känslomässigt, moraliskt) som alla av de överlevande upplevde och deras otroliga ansträngningar för att klara av alla traumatiska upplevelser samtidigt som de försökte undanhålla deras förskräckliga historier för sina familjemedlemmar för att skydda dem gjorde mig enormt känslomässigt påverkad."

Kathrin Pabst, 49 (Norge)

"Människorna jag mötte och berättelserna jag lyssnade på berörde mig djupt. De gav mig en ny sorts förståelse av alla lager och delar vi alla består av och våra evinnerliga försök att göra det bästa av våra liv."

Elina Nygård, 46 (Sverige)

"Det var svårare än jag trodde att arbeta med det här projektet. Det finns så många ledsamma och orättvisa berättelser att hantera. Emellanåt har jag känt mig uttömd på energi. Vi har druckit mycket kaffe och klurat hit och dit hur vi ska kunna presentera allt på ett rättvist sätt. Människor har delat med sig i förtroende och det är vi väldigt tacksamma för."

Urška Purg, 37 (Slovenien)

"Jag känner det som att jag blivit inbjuden till så många människors hem - utan att besöka dem - när de öppnat sig, så som de är. Jag är otroligt ärad och har enorm respekt för dem alla. Som om jag varit på det här stora livsäventyret med dem, då livet var brutalt och magiskt, skarpt och mjukt, glatt och ledsamt. Jag har verkligen behovet att på allra bästa sätt försöka presentera berättelserna på det sätt informanterna vill och känner sig stolta över."

Katarzyna Maciejewska, 44 (Polen)

"Genom hela processen hade jag en stark övertygelse: en individ är alltid viktig och likaså någons livsberättelse. Varenda livsberättelse skapar det vi kallar historia, men också framåtskridande, det trycker världen framåt."

Tamara Nikolić Djerić, 37 (Kroatien)

"Jag är en del av samhället jag undersöker. I början ville jag bara delta som administratör, då jag trodde det skulle bli för svårt för mig. Ödet ville någonting annat. Nu känns det som att det var min plikt att agera som facilitator för de svåra berättelserna och livsödena jag tog del av, eftersom jag kunde relatera till dem. På något sätt var det också en personlig resa och ompositionering. En märklig känsla av att vara en amfibie."

Soren la Cour Jensen, 49 (Danmark)

"Intimiteten och det djupa förtroendet du upplever när du blir inbjuden i en annans persons liv är både värdefull och vidgar dina perspektiv på livet. Att kunna dela detta och därigenom göra en positiv skillnad är en gåva du fått som måste ges vidare."

Gunhild Aaby, 51 (Norge)

"När vi började den här processen tänkte jag att ämnet var oproblematiskt - allt är ju historia. Sen, efter att ha mött informanterna, förstod jag att de här berättelserna från förr fortfarande lever, att de påverkar människors liv idag, formar deras identiteter, berör själva kärnan av deras liv. Jag tvingades tänka om kring hur historia påverkar oss på ett personligt plan."

Corinne Brenko, 34 (Slovenien)

"När jag lyssnade på berättelserna jag delgavs, kände jag mig ofta arg på den allmänt oöverlagda orättvisan vi utsätter varandra för som individer och samhällen. Jag kände också en djup tacksamhet och en moralisk plikt att återge berättelserna på ett sätt som bevarar dess individualitet på bästa möjliga sätt. När jag gjorde det överraskades jag av att jag kände mig mindre ensam, då jag i deras ord kunde känna igen mina egna lager av identiteter och ibland splittrade känslor."

Ivalo Katrine Birthe Foget Olsvig, 31 (Danmark)

"Som en grönländsk-dansk person relaterade jag till alla mina informanter - de fina och de hemska berättelserna. Jag blev så berörd av deras mod att berätta sina historier, det har gjort mig modigare när jag möter orättvisor. Jag är tacksam för det. Tack/Qujanaq!"

Donata Armakauskaitė, 35 (Litauen)

"Efter att ha arbetat med traumatiska berättelser, känner jag på nåt sätt mer empati för människor som måste fatta svåra beslut varenda dag. Vi utvecklade också solidaritet mellan kollegor och jag känner att vi stöttar varandra starkare både på ett personligt och professionellt plan. Jag tror att alla historier vi lyssnade på gjorde ett starkt intryck på oss och vi kommer aldrig att bli som vi var i början av projektet."

Dorota Ciecholewska, 60 (Polen)

"Intervjuerna påverkade mig djupt och jag delade ofta informanternas känslor när jag hörde deras berättelser och förstod varför de blivit som de blivit. Jag lärde mig mycket, speciellt om att acceptera livet så som det är - det var särskilt förvånande för mig. Intervjuerna visar att tolerans och medmänsklighet inte fördärvas av kriget. Jag är glad att jag fick chansen att uppleva allt det här."

Marzenna Mazur, 59 (Polen)

"Jag har alltid tyckt att berättelser om de som flyttat till Slupsk efter kriget är en viktig del av Pommerns historia. Inte bara för att det är en viktig del av museiarbetet - att berätta den komplicerade historian om regionen - utan också för att kriget och den dagliga kampen efteråt alltid varit närvarande bland människor i min generation. Jag är glad över att vi har möjligheten att dela dessa personliga berättelser med våra besökare, så att de inte glöms bort och - kanske - hjälper människor att förstå historian och att forma deras framtid."

COLOPHONE

The IDENTITY ON THE LINE
exhibition is a part of the European project IDENTITY ON THE LINE (I-ON).

Authors of the exhibition:

Corinne Brenko, Urška Purg

Contributing authors:

Dr Kathrin Pabst, Gunhild Aaby (Norway, Vest-Agder Museum), Søren la Cour Jensen, Ivalo Katrine Birthe Foget Olsvig (Denmark, The House of Knud Rasmussen), Elina Nygård (Sweden, Ájtte - Swedish Mountain and Sámi Museum), Marzenna Mazur, Katarzyna Maciejewska, Dorota Ciecholewska (Poland, The Museum of Middle Pomerania in Slupsk), Neringa Latvytė, Donata Armakauskaitė (Lithuania, Vilnius University Faculty of Communication), Dr Lidija Nikočević, Dr Tamara Nikolić Djerić (Croatia, The Ethnographic Museum of Istria)

Special thanks to:

Fania Yocheles-Brancovskaya, Elin Anna Labba, Dragana Marošević, Dragica Dobrila, Lidija Jularić, Jolanta Nitkowska-Węglarz, Egidio Cattonar, Maria Grazia Belci, Marina Paoletić, Giulia and Walter Cnapich, Tomas Colbengtson, Amra Bajrektarević, Boris Denić, Anders Persson Blind, Luigi Donorà, Naja, Klara-Sofie Rosing Birkblad, Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, Joanna Rutkowska, Bella Shirin, Sandra Antić, Naja Motzfeldt, Renata Wilgosiewicz-Skutecka, Fruma Vitkinaitė-Kučinskienė, Vita Safian, Marja Skum, Irena Klosowska, Barbara Dolata, Giuseppina Marušić, Ewa Kwiatkowska-Czarzasty, Bjørn, Mikael Urheim, Dragan Antonijević, Giuliana Donorà, Per, Jan Jørg Tomstad and all our informants who wish to remain anonymous

Design:

TAK KOLEKTIV

Proof-reading:

Jeff Bickert
David Limon

Print:

RPS

Photo material:

Dr Mitja Velikonja, Tomi Lombar,
Vest-Agder Museum (Norway), The House of Knud Rasmussen (Denmark), Ájtte - Swedish Mountain and Sámi Museum (Sweden), The Museum of Middle Pomerania in Slupsk (Poland), Vilnius University (Lithuania), National Museum of Contemporary History (Slovenia), The Ethnographic Museum of Istria (Croatia), Vilna Gaon Jewish History Museum (Lithuania), M. K. Čiurlionis National Museum of Art (Lithuania), Tomas Kapočius (Lithuania)

Project partners:

VESTAGDERMUSEET
KNUD RASMUSSENS HUS
Ájtte
Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku
Instytucja Kultury Samorządu Województwa Pomorskiego
VILNIAUS UNIVERSITETAS · 1579 · UNIVERSITAS VILNENSIS
Faculty of Communication
MUZEJ NOVEJŠE ZGODOVINE SLOVENIJE
etno grafski muzej istre
Museo Etnografico dell'Istria

The exhibition has been made possible by the Creative Europe Programme of the European Union.

Co-funded by the European Union

KOLOFON

IDENTITY ON THE LINE
Utställningen är en del av det europeiska projektet IDENTITY ON THE LINE (I-ON).

Utställningens upphovsmän:

Corinne Brenko, Urška Purg

Medverkande författare:

Kathrin Pabst, Gunhild Aaby (Norge, Vest-Agder Museum), Søren la Cour Jensen, Ivalo Katrine Birthe Foget Olsvig (Danmark, Knud Rasmussens hus), Elina Nygård (Sverige, Ájtte - Svenskt Fjäll- och Samemuseum), Marzenna Mazur, Katarzyna Maciejewska, Dorota Ciecholewska (Polen, Muséet i Słupsk), Neringa Latvytė, Donata Armakauskaitė (Litauen, Vilnius universitet, fakulteten för kommunikation), Dr Lidija Nikočević, Dr Tamara Nikolić Djerić (Kroatien, Etnografiska Muséet i Istrien).

Ett särskilt tack till:

Fania Yocheles-Brancovskaya, Elin Anna Labba, Dragana Marošević, Dragica Dobrila, Lidija Jularić, Jolanta Nitkowska-Węglarz, Egidio Cattonar, Maria Grazia Belci, Marina Paoletić, Giulia och Walter Cnapich, Tomas Colbengtson, Amra Bajrektarević, Boris Denić, Anders Persson Blind, Luigi Donorà, Naja, Klara-Sofie Rosing Birkblad, Fiona Graham, Yehudit (Dita) Sperling-Zupovitz, Joanna Rutkowska, Bella Shirin, Sandra Antić, Naja Motzfeldt, Renata Wilgosiewicz-Skutecka, Fruma Vitkinaitė-Kučinskienė, Vita Safian, Marja Skum, Irena Klosowska, Barbara Dolata, Giuseppina Marušić, Ewa Kwiatkowska-Czarzasty, Bjørn, Mikael Urheim, Dragan Antonijević, Giuliana Donorà, Per, Jan Jørg Tomstad och alla våra berättare som vill vara anonyma.

Design:

TAK KOLEKTIV (multidiciplinärdesignstudio)

Korrekturläsning:

Jeff Bickert
Dr. David Limon

Översättning till svenska:

Daniel Rutschman

Skriv ut:

RPS d.o.o.

Fotomaterial:

Dr Mitja Velikonja, Tomi Lombar, Vest-Agder Museum (Norge), Knud Rasmussens hus (Danmark), Ájtte - Svenskt Fjäll- och Samemuseum (Sverige), Mellersta Pommerns Museum i Słupsk (Polen), Vilnius universitet (Litauen), Nationalmuseet för Nutidshistoria (Slovenien), Etnografiska Muséet i Istrien (Kroatien), Vilna Gaon Museum för Judisk Historia (Litauen), M. K. Čiurlionis Nationella Konstmuseum (Litauen), Tomas Kapočius (Litauen)

Projektpartner:

VESTAGDERMUSEET
KNUD RASMUSSENS HUS
Ájtte
Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku
Instytucja Kultury Samorządu Województwa Pomorskiego
VILNIAUS UNIVERSITETAS · 1579 · UNIVERSITAS VILNENSIS
Faculty of Communication
MUZEJ NOVEJŠE ZGODOVINE SLOVENIJE
etno grafski muzej istre
Museo Etnografico dell'Istria

Utställningen har möjliggjorts av Europeiska Unionens program »Det Kreativa Europa«.

Co-funded by the European Union

Delfinansierat av Europeiska Unionen